Lezen

JAARGANG 9 NUMMER 3 2014
EEN UITGAVE VAN STICHTING LEZEN

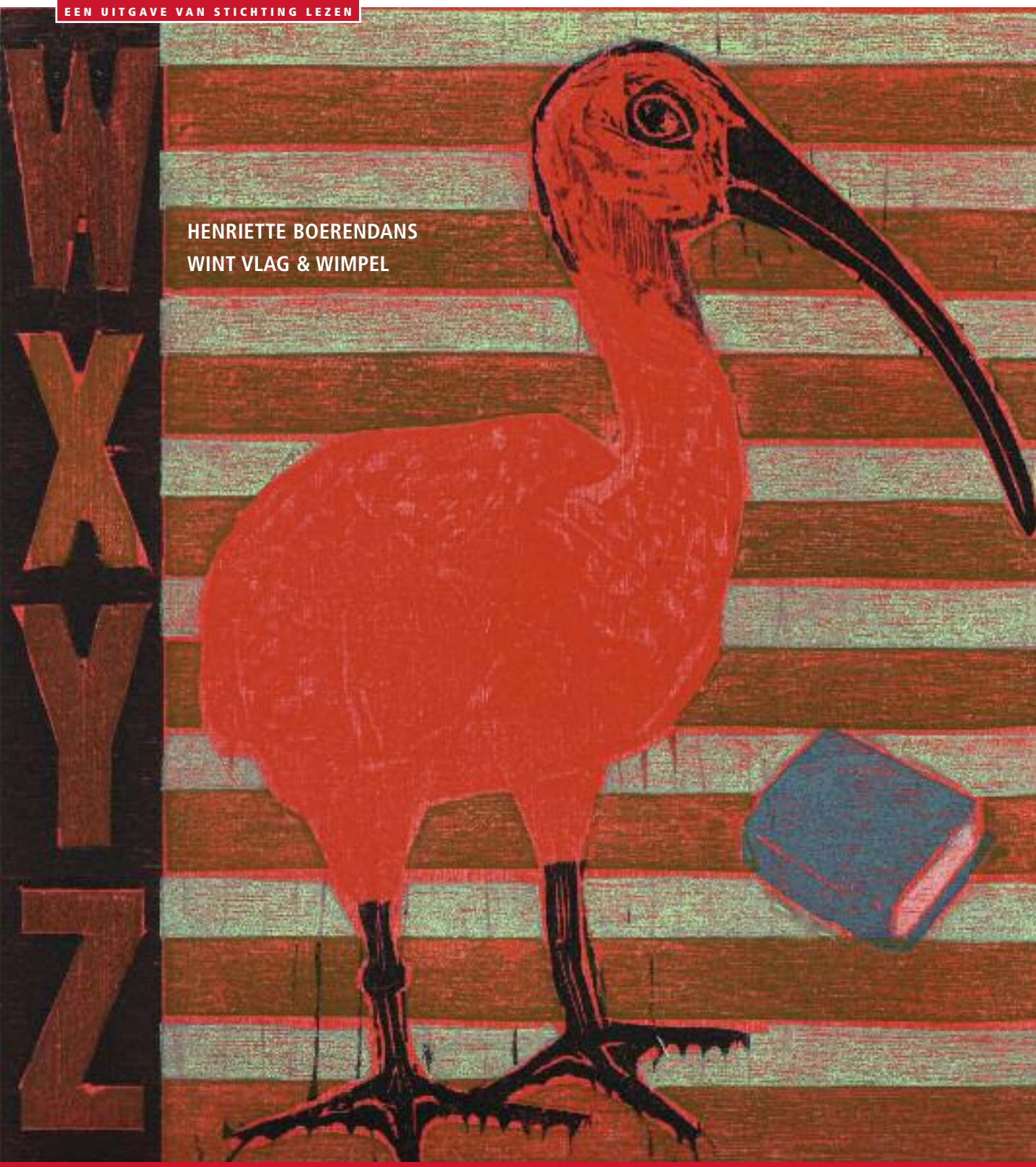

HENRIETTE BOERENDANS
WINT VLAG & WIMPEL

JONGENS EN LEZEN ••• PRENTENBOEKEN OVER TEKENEN ••• 60 JAAR **KINDERBOEKENWEEK** ••• **MARIT TÖRNQVIST** MAAKT PRENTENBOEK ••• **SIEB POSTHUMA** IN MEMORIAM ••• EERSTE WERELDOORLOG-BOEKEN VOOR JONGEREN ••• INTERVIEW **JAAP ROBBEN** ••• SCHRIJVERSPORTRET **PATRICK NESS** ••• **KLAAS VAN KRUISTUM** OVER LEZEN ••• HET ATELIER VAN **HENRIETTE BOERENDANS**

8 t/m 14 september Week van de Alfabetisering, weekvandealfabetisering.nl ••• 8 september Wereldalfabetiseringsdag ••• 12 t/m 21 september SWALK (voorheen Maand van het Friese Boek), swalk.nl ••• 13 september Middag van het Kinderboek, thema: 'Internationaal', hoofdgast: Aidan Chambers, tedvanlieshout.nu ••• 13 september Uitreiking Gouden Lijst, cpnb.nl ••• 13 t/m 20 september Roald Dahl-week, uitgeverijdefontein.nl ••• 19 september Film by the Sea Publiekprijs, filmbythesea.nl ••• 24 september Uitreiking Gouden Penseel en Gulden Palet ••• 26 september Congres Verder met jeugdliteratuur op de pabo, lezen.nl ••• 27 september DRONGO Festival over meertaligheid in de Openbare Bibliotheek Amsterdam, drongofestival.nl ••• Oktober Maand van de Geschiedenis, cpnb.nl ••• 1 oktober Prijsuitreiking en bekendmaking Gouden Griffel 2014 tijdens het Kinderboekenbal, cpnb.nl ••• 1 t/m 12 oktober 60ste Kinderboekenweek, thema: 'Feest!', kinderboekenweek.nl ••• 1 t/m 31 oktober Christelijke Kinderboekenmaand, christelijkekinderboeken.nl ••• 4 oktober Geen Daden Maar Woorden Festival Rotterdam, gdmw.nl ••• 12 oktober 38ste Kinderboekenmarkt in het Haagse Stadhuis, kinderboekenmarkt.nl ••• 14 oktober Uitreiking NS Publiekprijs/Boek van het Jaar 2014, nspubliekprijs.nl ••• 25 oktober Jonge Schrijversavond, jongeschrijversavond.nl ••• 1 t/m 7 november Muisweek, activiteiten rond Muis van Lucy Cousins, muisfeest.nl ••• 4 november Uitreiking AKO Literatuurprijs, akoliteratuurprijs.nl ••• 8 november Lezersfeest, Centrale Bibliotheek Rotterdam, lezersfeest.nl ••• 9 november Geen Daden Maar Woorden Festival Utrecht, gdmw.nl ••• 10 november Start van De Weddenschap, de leescampagne voor vmbo en mbo, deweddenschap.nl ••• 10 november Stap op de rode loper, leesbevorderingsevenement voor het vmbo, Science Center Nemo, Amsterdam, stapopderodeloper.nl ••• 11 november Dag van het literatuuronderwijs, passionatebulkboek.nl ••• 1 t/m 30 november Nederland Leest 2014, nederlandleest.nl ••• 13 november Nederland Leest Live!, nederlandleest.nl/scholieren ••• 13 t/m 15 november Crossing Border, Den Haag, crossingborder.nl ••• 14 en 15 november Congres Het schoolvak Nederlands in Brugge, hetschoolvaknederlands.org ••• 19 t/m 23 november Wintertuinfestival, Nijmegen, wintertuin.nl ••• 21 t/m 28 november Week van de Mediawijsheid, weekvandemediawijsheid.nl

Verder met jeugdliteratuur op de pabo

Hoe zet je kinderboeken in voor een rijke lees- en leeromgeving?

Op vrijdag 26 september 2014 organiseert Stichting Lezen, in samenwerking met de redactie van Verborgen Talenten, voor pabodocenten een symposium over jeugdliteratuur en andere vakken.

Jeugdliteratuur biedt ook vele mogelijkheden bij andere vak- en vormingsgebieden dan alleen het vak Nederlands. Informatieve boeken, fictieve verhalen en gedichten bieden samen een leeromgeving die het leesonderwijs verrijkt en kan zorgen voor verbreding en verdieping bij andere vakken.
Tijdens de studiedag gaan deskundigen in op de Bibliotheek *op school*, de (verplichte) pabo-leeslijst, fictie en non-fictie bij alle vakken en de huidige stand van zaken van het vak jeugdliteratuur op de Nederlandse pabo's. Ook kinderboekenschrijvers laten hun licht schijnen over het thema.

Waar: Spoorwegmuseum, Utrecht
Kosten: deelname kost € 135,-. Neemt u als docent Nederlands een collega mee van een ander vak, dan betaalt hij/zij slechts € 100,-.
Meer informatie en aanmelding: lezen.nl.

Lezen
STICHTING LEZEN

Redactioneel

Onlangs werd ik aangenaam verrast door mijn bijna achttienjarige zoon, voor wie gamen, voetballen en tijdschriften lezen vanzelfsprekender dagelijkse vrijetijdsbestedingen zijn dan het lezen van een boek. Toen ik riep dat hij moest opstaan, antwoordde hij dat hij nog even aan het lezen was. Lezen als je net wakker bent, dan moet je wel een boek hebben dat je grijpt. Het bleek een roman die hij met Sinterklaas had gekregen en die al maanden in zijn kamer rondzwierf. Als het boek te veel uit zicht verdween onder studieboeken of rondslingerende kleren legde ik het weer, onnadrukkelijk maar niet te missen, in zicht. En aan het begin van de collegevrije periode vond de lezer het boek. Meteen had hij de smaak te pakken, vroeg nadat hij het uit had aan zijn veellezende zus om een nieuwe leestip en bleef lezen, met plezier. Dat hij de stap van moeten lezen naar willen lezen zelf heeft genomen, doet mij als moeder én als leesbevorderaar deugd.
Van leesdwang naar leeswil. Schrijfster Lydia Rood sprak op een recente expertmeeting bij Stichting Lezen met docenten en leesbevorderaars: 'We duwen leerlingen te veel. "Jij moet lezen," dat werkt niet. Natuurlijk willen we dat ze lezen, maar we moeten ze verleiden. Minder duwen, meer trekken dus.' Laten we aan het begin van dit nieuwe schooljaar van kinderopvang tot gymnasium de uitdaging aangaan om leerlingen zelf om boeken en (voor)leestijd te laten vragen. Er is voor alle schooltypes een prachtig palet aan leesbevorderingsprojecten beschikbaar waar je met je school of kinderopvanglocatie aan kunt meedoen. En maak daarnaast lezen structureel onderdeel van het schoolprogramma: neem tijd voor vrij lezen, voorlezen, gesprekken over boeken, zorg dat er voldoende geschikte boeken zijn – en voor je het weet spreekt lezen vanzelf en kunnen en willen leerlingen niet meer zonder. Dat is geen fictie, dat kán – goede voorbeelden te over.

Gerlien van Dalen,
Directeur Stichting Lezen

INHOUD

4 Jongens, hoe krijgen we jullie aan het lezen?
Over leesverschillen tussen jongens en meisjes

7 Het krijtje in de hoofdrol
Lezen en verder lezen

8 Grachten vol limonade
Marit Törnqvist maakt Prentenboek van de Kinderboekenweek

10 Blikveld 0–6

12 Sieb Posthuma in memoriam

14 Blikveld 6–12

16 'Als je van een boek een film maakt, moet je het verhaal opnieuw uitvinden'
Boekverfilming Wiplala

18 Prikkels – 60 jaar Kinderboekenweek

20 Moordend spervuur en melkvervalsers
Eerste Wereldoorlog-boeken voor jongeren

22 Blikveld 12–15

24 Een moeder, een zoon, een eiland
Interview Jaap Robben

26 Blikveld 15–18

28 'Verhalen zijn woeste wezens'
Schrijversportret Patrick Ness

30 'Lekker analoog de fantasie prikkelen'
Klaas van Kruistum over lezen

32 'Kinderen zijn beelddenkers'
Een kijkje in het atelier van Henriette Boerendans

34 Wie meer leest, wordt beter in taal
Taal- en leesonderwijs op het vmbo

36 Uitgelicht – najaar 2014

Legenda

- 0–6 jaar
- 6–12 jaar
- 12–15 jaar
- 15–18 jaar
- algemeen

De projecten die recentelijk mogelijk zijn gemaakt met inhoudelijke en/of financiële steun van Stichting Lezen, zijn met aangegeven.

facebook.com/stichtinglezen
@stichtinglezen

Lezen. Kwartaaltijdschrift voor leesbevordering en literatuureducatie is een uitgave van Stichting Lezen.
Professionals en studenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie ontvangen Lezen gratis door zich aan te melden via www.lezen.nl
Redactieadres: Stichting Lezen, Nieuwe Prinsengracht 89, 1018 VR Amsterdam. T 020-6230566 | E-mail redactie: redactielezen@lezen.nl
Voor vragen over gratis toezending en adreswijzigingen: info@lezen.nl | Hoofdredacteur: Gerlien van Dalen | Eindredactie: Eva Gerrits, Annemarie Terhell
Redactie: Joukje Akveld, Daan Beeke, Eva Gerrits, Annemarie Terhell, Desirée van der Zander
Medewerkers aan dit nummer: Annemarie van Haeringen, Jochem Jurgens, Jan Jutte, Jørgen Koopmanschap, Pjotr van Lenteren, Mirjam Noorduijn, Jowi Schmitz, Esther Smid, Ingrid en Dieter Schubert, Elsbeth Tijssen
Vormgeving: Ramona Dales, Lijn 1, Haarlem | Uitgever: Stichting Lezen
Druk: Zalsman BV | Coverbeeld: © Henriette Boerendans

© september 2014 Stichting Lezen. Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van enige methode of vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISSN 1570-9698.

De inhoud van Lezen is auteursrechtelijk beschermd. Eventuele rechthebbenden die wij niet hebben kunnen achterhalen, verzoeken wij contact op te nemen met de uitgever.

Een jonge fan van De Grijze Jager *en de* Broederband-*serie tijdens de Grijze Jager Dag 2014 in het Archeon*

Jongens, hoe krijgen we jullie aan het lezen?

RAPPORT – Bijna geen meesters meer, toenemende leesachterstanden bij jongens. Wie maakt zich er geen zorgen over? Pjotr van Lenteren, jeugdrecensent van *de Volkskrant* en zelf die ene jongen die graag leest, bekeek het rapport *Leesverschillen tussen jongens en meisjes: aangeboren of aangeleerd?* dat onlangs is uitgebracht door Stichting Lezen.

DOOR PJOTR VAN LENTEREN

In een van de Britse recensies van *Letter for the King* van Tonke Dragt, vijftig jaar na dato in Engeland verschenen, staat een interessante observatie. De recensent, Sue Davies, vindt het boek fantastisch maar ze ergert zich aan de marginale rol van meisjes. Die zie je alleen met een borduurwerkje achter in het kasteel zitten. Tegenwoordig, stelt Sue, zou die schildknaap die ridder wilde worden een meisje zijn.
Ze heeft ongetwijfeld gelijk. Maar veroorzaken we met al die geëmancipeerde boeken niet een nieuw probleem? Nederlandse jongens, zo blijkt uit internationaal PISA-onderzoek, hebben in vergelijking met de rest van de wereld een opvallende hekel gekregen aan lezen. Als ze er al aan beginnen, zijn ze er na alle delen van *Leven van een loser* snel klaar mee. Vooral kinderen van laagopgeleide ouders vallen massaal buiten de boot.

Jongenscrisis

Het is een onderwerp dat de gemoederen bezighoudt. In *de Volkskrant* werd deze 'jongenscrisis in het onderwijs' al een 'internationale ramp' genoemd. Met lezen als grootste slachtoffer. En dat in een samenleving die dankzij internet meer dan ooit om lezen lijkt te draaien. Hebben we dan niet juist boeken nodig waarin jongens weer de held mogen zijn?
Wat is er eigenlijk écht bekend over leesverschillen tussen jongens en meisjes en wat daaraan te doen valt? Hoewel er weinig onderzoek naar gedaan is en we de resultaten niet zomaar op een hoop mogen schuiven: toch wel wat. Het rapport *Leesverschillen tussen jongens en meisjes: aangeboren of aangeleerd?* vat internationale resultaten samen en brengt een verhitte discussie over dit onderwerp terug tot de wetenschappelijke feiten en de nuances. Een overzicht van de belangrijkste onderzoeksresultaten, de nuanceringen uit het rapport en een kanttekening daarbij.

Meisjes lezen beter dan jongens, maar in Nederland is het verschil niet zo groot

Dat meisjes iets beter lezen dan jongens wordt al jaren in internationale onderzoeken aangetoond. In Nederland zijn de verschillen kleiner, maar lopen de meisjes toch ook al snel een jaar voor op jongens. Over de oorzaak zijn veel theorieën, maar op die

theorieën is veel kritiek. Altijd ligt er een cirkelredenering op de loer: misschien lezen meisjes alleen maar beter doordat ze het vaker en met meer plezier doen.

Meisjes vinden lezen leuker dan jongens, dat verschil is in Nederland wél groot

Jongens vinden lezen iets moeilijker dan meisjes, maar ze doen het veel minder graag. In Nederland is dit verschil het grootst ter wereld. Meisjes denken aan het begin van een schoolcarrière positief over lezen en aan het eind is dat gedaald naar licht positief. Nederlandse jongens beginnen al licht negatief en worden gedurende de jaren steeds negatiever.

Meisjes lezen alles goed, jongens alleen wat ze leuk vinden

Meisjes lezen een tekst altijd even goed, of ze die nu leuk vinden of niet. Jongens lezen een verhaal dat ze niet interesseert minder precies dan een verhaal dat ze wel interesseert. Met jongens weten te boeien is dus veel winst te behalen, mits je de meisjes niet kwijtraakt.

Jongens hebben een smalle smaak, meisjes een brede

Meisjes lezen liever over vriendschap en romantiek; jongens meer fantasy, science-fiction, en over sport en oorlog. Maar er zijn ook onderzoeken die juist laten zien dat jongens en meisjes hetzelfde willen: avontuur. Wat wél duidelijk is: meisjes hebben een brede smaak, terwijl jongens als ze eenmaal iets hebben gevonden wat ze leuk vinden, geneigd zijn om daar langer en fanatieker aan vast te houden.

Lezen iets voor meisjes? Niet bewezen!

Dat jongens lezen als een meisjesactiviteit zien, wordt door velen gedacht, maar het is niet breed onderzocht en zeker niet bewezen. Een van de onderzoeken geeft een schrijnend voorbeeld van een jongen die met een prinsessenboek onder de arm in de bibliotheek door zijn klasgenoten werd uitgelachen. In keuze-onderzoeken kiezen meisjes uit een stapel boeken gewoon dat ene verhaal waar ze zin in hebben, terwijl jongens elkaar opjutten om voor het stoerste boek te gaan. Meisjes hebben minder moeite om sekse-grenzen te overschrijden dan jongens. Het is nog niet definitief aangetoond, maar wel aannemelijk dat dit invloed heeft op hoe jongens naar lezen kijken.

Kinderen zien meer vrouwen met boeken dan mannen

Nederlandse boekenmarktonderzoeken versterken die gedachte: kinderen zien veel vaker lezende vrouwen dan mannen en moeders lezen vaker voor dan vaders. Daar komt nog bij dat medewerkers van school, bibliotheek en kinderopvang veelal vrouw zijn.

Zorg voor een breed aanbod en laat vaders evenveel voorlezen als moeders

Wat kunnen leesbevorderaars daaraan doen? Drie dingen lijken te werken, meldt het rapport: zorg dat er een breed aanbod is en veel keus; kijk wat je kunt doen om vaders evenveel te laten voorlezen als moeders; en maak in de klas ook het verschil in leesvoorkeur bespreekbaar. Oftewel: zorg dat kinderen weten dat er geen grenzen zijn in wat ze willen lezen.

Kanttekening: het rapport zegt niets over het aanbod

Moeten er dus meer jongensboeken of boeken met jongenshelden komen? Meer Tiuri's en Bram Botermansen en minder Floors en Madelieven? Het rapport is daar terecht heel voorzichtig in: meer aandacht voor jongensboeken versterkt juist het effect dat jongens alleen jongensboeken willen lezen. En leesbevorderaars kunnen aan het aanbod niet zoveel veranderen.

Toch is er wel wat meer over dit onderwerp te zeggen. Wat dit rapport niet bespreekt, domweg vanwege het ontbreken van wetenschappelijk onderzoek, is dat het aanbod

FOTO MERLE VAN DE REEP

Vanaf 5 jaar: Tjibbe Veldkamp, jongensprentenboeken
Humor, drukke jongens, avontuur: Tjibbe Veldkamp is op een missie om voor zoveel mogelijk jongensprentenboeken te zorgen.

Vanaf 8 jaar: *Bert en Bart*, humor en zombies
Veldkamp weer. Bert en Bart willen alleen maar over zombies lezen, maar worden daarbij lastiggevallen door hun moeder en een buurmeisje dat ze wil kussen. Bah!

Vanaf 8 jaar: *De wraak van de meesterdief*, spannend
Thijs Goverde schrijft fantasievolle avontuurlijke boeken vol ridders en dieven, die zowel meisjes als jongens weten te waarderen.

Vanaf 10 jaar: *Leven van een loser*, flauwe grappen en veel plaatjes
Jeff Kinney heeft al een miljoen boeken verkocht. Er zijn ook allerlei andere graphic novels, zoals *Niek de Groot* en *Tom Groot*.

Vanaf 10 jaar: *Grijze jager*, stoere avonturen
Game of Thrones voor kinderen. Spannende avonturen in een ruige fantasiewereld vol ridders en jagers waarin iedereen zijn eigen rol heeft. Successerie van John Flanagan.

FOTO MERLE VAN DE REEP

Vanaf 10 jaar: *Waanzinnig om te weten*, flauwe grappen en veel plaatjes
Jongens houden van non-fictie met grappen en plaatjes, bijvoorbeeld van deze gewaardeerde, vertaalde Kluitman-reeks die helaas alweer bijna niet meer te verkrijgen is.

Vanaf 12 jaar: *IJsbarbaar*, stoere geschiedenisboeken
Rob Ruggenberg schrijft nou eens niet over jongens en meisjes die niet met elkaar willen trouwen, maar over echte avonturen die ook mis kunnen gaan.

Vanaf 14 jaar: *Het grote misschien*, groots en meeslepend
John Green snapt het jongenshart. Liefde en filosofie, maar op afstand, met een goede portie nachtelijke gesprekken, stiekeme sigaretten en drank.

En dan hebben we nog altijd de klassiekers
Gelukkig hebben we ze nog: *De Kameleon*, *De scheepsjongens van Bontekoe*, *Kruistocht in spijkerbroek*, *Oorlogswinter*, *Het malle ding van Bobbistiek* en het hele oeuvre van Tonke Dragt. Maar eerlijk is eerlijk, jongens (en meisjes!) van nu vinden die boeken al snel ouderwets.

sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw wel degelijk sterk is veranderd. Fascinerend daarbij is het feit dat juist Nederlandse jongens lezen niet leuk vinden en dat áls boeken bij jongens opvallend populair zijn, dit bijna zonder uitzondering boeken van buitenlandse auteurs zijn (zie kader).
In Nederland hebben de helden van vroeger – Arendsoog, Biggles, Ivanhoe en Old Shatterhand – geen moderne, breed gewaardeerde opvolgers gekregen. Voor onze hedendaagse kinderboekenauteurs heeft de klassieke held afgedaan. In de kinderboeken van schrijvers die jong waren in de jaren zestig – de tijd van de tweede feministische golf – wordt mannelijkheid geïroniseerd. Sjoerd Kuyper bijvoorbeeld, schrijft in bijna al zijn boeken over sterke *hard to get*-meisjes die in alles minstens even goed zijn als jongens, of beter. Ook populaire schrijvers als Jacques Vriens en Paul van Loon, zelfde generatie, hebben daar een handje van. Als jongens op avontuur gaan, is daar altijd een slim meisje bij. Vaak is gelijkheid tussen de seksen een motief. Terecht natuurlijk. Maar als je jongens met de neus in een boek wilt hebben, mag het allemaal wel wat tegendraadser.

Laat ze

Een breed aanbod aan kwaliteitskinderboeken? Ja, graag. Maar jongens moeten wel eerst beginnen met lezen en daarmee nog een hele tijd doorgaan, voor de lat wat hoger kan. Alle grote lezers zijn met pulp begonnen. En misschien hebben jongens daar meer van nodig dan meisjes. Laten we beginnen ons daar eens wat minder zorgen over te maken. Als jongens lekker de held van het verhaal willen zijn, als ze wel meisjes willen maar bij voorkeur als ver ideaal, als ze flauwe grappen willen en veel plaatjes, als ze hun neus ophalen voor Gouden Griffelboeken: laat ze. U zult versteld staan: dat oerjongenslezen bestaat nog. En als dat eenmaal is aangeboord, volgt de rest ook wel. •••

Het rapport *Leesverschillen tussen jongens en meisjes: aangeboren of aangeleerd?* is te verkrijgen via Stichting Lezen en nu of binnenkort te downloaden op lezen.nl/publicaties.

Het krijtje in de hoofdrol

TEKENEN OVER TEKENEN – Niet de tekeningen maar het tekenmateriaal staat centraal in *De krijtjes staken!*. Een moderne prentenboekenklassieker met ontwapenende illustraties.

DOOR JOUKJE AKVELD

Een kindertekening maken kan alleen een kind, constateerde de Penseeljury dit jaar in haar juryrapport. Imitatie door volwassenen leidt tot beelden die eerder krukkig en geforceerd aandoen dan authentiek en aandoenlijk. Behalve als die volwassene Ingrid Godon heet; haar peuterboekje *Dit is Oele*, geïnspireerd op de krabbels van de allerkleinsten, werd bekroond met een Zilveren Penseel. Komend jaar kan de jury daar een nieuwe naam aan toevoegen, want ook Oliver Jeffers valt in *De krijtjes staken!* knap terug op een bewust naïeve tekenstijl. In hoeverre hij daarbij assistentie heeft gekregen van echte kinderhanden is niet helemaal duidelijk. Volgens de informatie in het colofon zijn de illustraties gemaakt met de hulp van een paar kleine vrienden, maar wie de ogen en wenkbrauwen van de figuren op de krasserige kindertekeningen ziet, herkent in de stipjes en boogjes direct Jeffers' handschrift. De in Australië geboren, in Brooklyn wonende Jeffers won sinds zijn prentenboekendebuut in 2004 een indrukwekkende hoeveelheid prijzen. Met *De krijtjes staken!*, een tekst van filmmaker Drew Daywalt, domineert hij in Amerika al maanden de *New York Times*-bestsellerlijst. Niet zo gek: Daywalt en Jeffers koppelen een hilarisch verhaal aan een ontwapenende illustratietechniek. Teun wil een tekening maken, maar in plaats van zijn krijtjes vindt hij in zijn tas een stapel kwaaie brieven van zijn verbolgen tekenmateriaal. In de vertaling van Koos Meinderts klinken de brievenschrijvers lekker bokkig: 'Beste Teun, Geel krijtje hier. Kun jij Oranje krijtje zeggen dat IK de kleur van de zon ben? Zelf kan ik dat niet, want we praten niet meer met elkaar.'
Jeffers combineerde zijn krijtillustraties met een collagetechniek. Zo lijkt het of de brieven, zorgvuldig voorzien van verschillende handschriften, werkelijk afkomstig zijn van een dozijn verschillende krijtjes. Volwassenen zullen glimlachen om de zichtbaar opgebouwde illusie, voor kinderen oogt het allemaal reuzenecht. •••

De krijtjes staken!, Drew Daywalt & Oliver Jeffers.
De Fontein, € 17,50 (4+)

In Crockett Johnsons klassieker *Paultje en het paarse krijtje* (Lemniscaat) trekt dreumes Paultje met zijn krijtje een wereld op waarin hij zelf de regels bepaalt, toch verdwaalt, maar uiteindelijk ook zijn eigen happy end tekent. Een aandoenlijk prentenboek uit 1955 (!) over de magische macht van de kunstenaar.

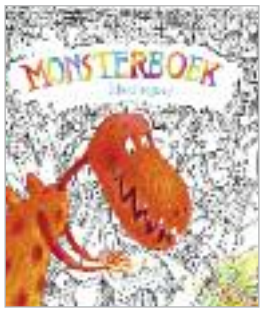

In Alice Hoogstads innemende tekstloze prentenboek *Monsterboek* (Lemniscaat) laat een klein meisje zich niet koeioneren door de zwart-witte regels van het gezag. Met haar kleurdoos en verbeelding toont ze hoe je in een kleurloze wereld een werkelijkheid kunt creëren die vrolijk, uitbundig en uitnodigend is – de fantasie triomfeert.

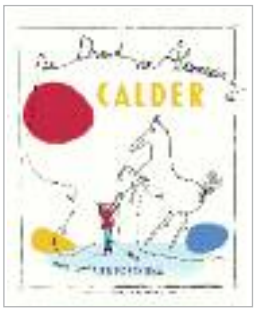

Ook Sieb Posthuma's *De draad van Alexander* (Leopold) gaat over de magie van het scheppen. Met beeldend kunstenaar Alexander Calder als leidraad toont Posthuma hoe uit niets iets kan ontstaan. Een ode aan Calders kunstenaarschap, maar ook een inkijkje in Posthuma's eigen scheppingsproces.

In Marije Tolmans sfeervolle prentenboekendebuut *Het krijtje* (Lemniscaat, tekst Iris van der Heide) is een krijtje inzet van een ruil die een kettingreactie aan nieuwe ruilacties in gang zet. Het krijtje dat aanvankelijk wordt weggegeven als waardeloos speelgoed, blijkt uiteindelijk het beste speelmateriaal.

Grachten vol limonade

FEEST – Haar Prentenboek van de Kinderboekenweek moest licht worden en veel kijkplezier bieden. *Fabians feest* van Marit Törnqvist gaat over een ongebreidelde kinderfantasie en is een ontmoeting tussen twee werelden.

DOOR BAS MALIEPAARD

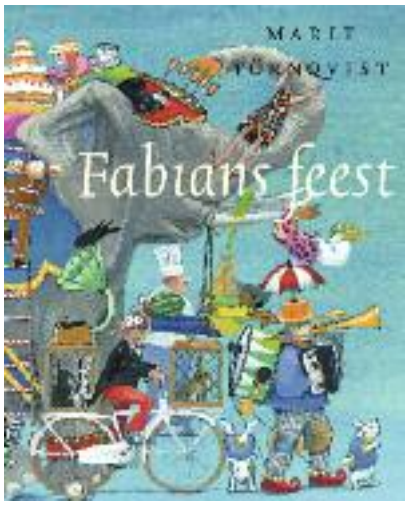

De Zweeds-Nederlandse Marit Törnqvist is bekend van haar tekeningen in prentenboeken als *Jij bent de liefste* van Hans en Monique Hagen, *Pikkuhenki* van Toon Tellegen (Gouden Penseel) en *Groter dan een droom* van Jef Aerts. Ze maakt eigen prentenboeken zoals *Klein verhaal over de liefde* (Zilveren Griffel) en *Wat niemand had verwacht* en illustreert boeken van onder anderen Astrid Lindgren.

Je staat erom bekend jaren aan een prentenboek te werken. Was dit een haastklus voor je?

'Normaal gesproken moet zo'n Kinderboekenweekuitgave in een maand of vijf af, maar dat kan ik gewoon niet. De CPNB heeft me daarom begin 2012 al gevraagd. Uiteindelijk heb ik een jaar en een maand aan het boek gewerkt, alsnog een snelheidsrecord! Het was een openbaring voor me dat ik dat kon. Door de tijdsdruk ben ik anders gaan werken. Ik heb veel geschilderd zonder eerst te schetsen en daardoor ervaren dat ik soms best wat losser kan werken.'

Heb je meer rekening gehouden met het grote publiek dan normaal?

'Ja, ik dacht: dit moet een boek worden dat veel kinderen leuk vinden om te krijgen. Ik wilde iets lichts maken, niet weer zo'n piekerboek (lacht). Afgezien van *Jij bent de liefste* word ik vaak met donker en ernstig geassocieerd. Dit moest feestelijk worden. Het was voor het eerst dat ik een verhaal in mezelf naar boven heb getrokken. Normaal gesproken dient het zich zo dringend aan dat ik het niet meer kan tegenhouden.'

Aansluiten op het thema van de Kinderboekenweek is niet verplicht. Waarom heb je dat wel gedaan?

'Dat ontstond. Ik wilde iets doen met het gegeven dat volwassenen bijna nooit écht meegaan in de ongebreidelde fantasie van kinderen. Als een kind tegen je zegt: "Het zou grappig zijn als iedereen een blauw gezicht heeft," dan stel je je niet écht voor hoe dat zou zijn. In mijn boek hoort Fabian buiten feestgedruis en fantaseert hij hoe dat feest eruitziet. Daar kon ik naar mijn gevoel lekker mee uitpakken. Grachten vol limonade, een taart zo groot als het marktplein, lollybomen! Fabians moeder is gehaast en zit op een totaal ander spoor. Als ze samen buiten komen, blijkt alles wat Fabian bedacht heeft echt te bestaan. Moeder schrikt ervan, maar gaat er uiteindelijk toch in mee. Om die ontmoeting tussen twee werelden ging het me.'

Wat zit er van jezelf in dit boek?

'Veel. Ik ben soms die gehaaste moeder, die van alles moet regelen en dan totaal geen aandacht heeft voor het verhaal dat een van mijn kinderen ophangt. Maar ik ben ook dat kind geweest, dat droomde over hondjes met jasjes aan en grotemensenfietsen met zijwieltjes en dat niet begreep waarom je niet elke dag je feestjurk aan mocht.'

Je hebt voor het eerst een app bij een boek gemaakt. Hoe was dat?

'Geweldig! Ik had nog nooit een app gezien, want ik heb niet zo'n slimme telefoon. Maar ik heb samen met de app-bouwers YipYip een leuk spelletje bedacht: in het midden van je scherm zie je een lege boot op de limonadegracht, die je kunt versieren met allerlei spullen en muzikanten. Zo kun je op een miljoen manieren je eigen feestje bouwen. Aan het boek zelf heb ik trouwens ook een speelse vorm gegeven. Als kind vond ik het verrassingseffect van de uitklappagina's in het oude prentenboekje *See the Circus* van H.A. Rey zo leuk. Die zitten er bij mij nu ook in.' •••

Fabians feest is tijdens de Kinderboekenweek van 1 tot en met 12 oktober in de boekhandel te koop voor € 6,95.

FOTO CHRIS VAN HOUTS

ILLUSTRATIE ANNEMARIE VAN HAERINGEN

ABC met de dieren mee

Het Kinderboekenmuseum in Den Haag opent op Werelddierendag een nieuwe vaste expositie: 'ABC met de dieren mee', een speel- en leertentoonstelling die is gericht op peuters en kleuters. De route van 'ABC met de dieren mee' leidt langs de letters van het alfabet en voert langs bekende kinderboekenbeesten zoals Dikkie Dik, Rupsje Nooitgenoeg, Elmer, Nijntje en Spuit Elf. Al lopend, kruipend, klauterend en spelend kunnen kinderen een parcours afleggen en ontdekken ze letters, klanken en rijmwoorden. Tijdens hun tocht kunnen kinderen interactieve spelletjes doen en hun fantasie de vrije loop laten, aldus de aankondiging van het Kinderboekenmuseum. In het poollandschap van Kleine IJsbeer steken ze over via losse letter-ijsschotsen en met Pim en Pom maken ze hun eigen verhaal. Door middel van uitvergrote illustraties wanen de kinderen zich letterlijk in een letterland van kinderboekenbeesten. 'ABC met de dieren mee' wordt feestelijk geopend op zaterdag 4 oktober tijdens Kinderboekenweek 2014. [*AT*]

kinderboekenmuseum.nl

Penselen en Paletten

De Penseeljury koos dit jaar voor zwierig, ingetogen en eigenzinnig. Een Zilveren Penseel ging naar *Coco of het kleine zwarte jurkje* (Leopold), een prentenboek van Annemarie van Haeringen dat werd gemaakt in opdracht van het Gemeentemuseum Den Haag. Van Haeringen vertelt in subtiele tekeningen het wonderbaarlijke verhaal van Coco Chanel, die opgroeide als weesmeisje en het schopte tot stijlicoon. Ook *Het raadsel van alles wat leeft* (Gottmer) met tekeningen van Floor Rieder kreeg Zilver. In haar alom gelauwerde illustraties vertelt Rieder over de evolutietheorie in sterk gestileerde pentekeningen met een knipoog. Een Zilveren Palet, de prijs voor niet-Nederlandse illustratoren, is gewonnen door de Vlaming Anton van Herbruggen, die met zijn herfstachtige tinten in *Het hondje dat Nino niet had De Eenhoorn)* ook al de Boekenpauw veroverde. Het tweede Palet ging naar de Canadese illustrator Jon Klassen voor de geraffineerd eenvoudige vissen in *Deze hoed is niet van mij* (Gottmer). Op woensdag 24 september worden het Gouden Penseel en Gulden Palet uitgereikt bij de opening van de tentoonstelling 'Penselen in het Rijksmuseum'. [*AT*]

ILLUSTRATIE FLOOR RIEDER

Kinderboekenweek en Griffels

De Kinderboekenweek bestaat dit jaar zestig jaar. Het Kinderboekenweekgeschenk *Zestig spiegels* is geschreven door Harm de Jonge. Marit Törnqvist maakte het prentenboekje *Fabians feest* (zie p. 8-9). In de aanloop naar de Kinderboekenweek is het gissen wie dit jaar de Gouden Griffel wint. De onthulling zal plaatsvinden tijdens het Kinderboekenbal op 30 september 2014. Dit jaar werden negen boeken onderscheiden met een Zilveren Griffel. Alleen oorspronkelijk Nederlandstalige boeken komen voor Goud in aanmerking.

De kanshebbers zijn:

- *Held op sokken*, Bette Westera (Gottmer, tot 6 jaar)
- *Groter dan een droom*, Jef Aerts (Querido, vanaf 6 jaar)
- *Broergeheim*, Emiel de Wild (Leopold, vanaf 9 jaar)
- *Vissen smelten niet*, Jef Aerts (Querido, vanaf 9 jaar)
- *Het raadsel van alles wat leeft*, Jan Paul Schutten (Gottmer, categorie informatief)
- *Ik zoek een woord*, Hans en Monique Hagen (Querido, categorie poëzie)
- *Kleine stemmen*, Gil vander Heyden (Clavis, categorie poëzie) [*AT*]

kinderboekenweek.nl

De kleine kapitein

Op zondag 21 september gaat de muziekvoorstelling *De kleine kapitein* in première in de Koninklijke Schouwburg in Den Haag – een voorstelling naar het boek van Paul Biegel, dat in 1972 een Gouden Griffel won. In 2006 bewerkte componist André Arends het verhaal samen met producente Henrike van Engelenburg voor theater; zij werkten daarbij samen met tekstschrijver Tom Sijtsma en regisseur Bruun Kuijt. Net als in het boek gaat *De kleine kapitein* over een kleine jongen die van wrakhout een schip bouwt en daarmee de zee op gaat. De hoofdrollen in deze succesvolle voorstelling werden gespeeld door Hugo Konings (de kleine kapitein), Frits Lambrechts (de grijze schipper), Lottie Hellingman (Marinka) en Herman Bolten (Dikke Druif). Door *de Volkskrant* werd *De kleine kapitein* uitgeroepen tot de beste kindervoorstelling van dat jaar. Nu gaat de productie in herneming met een nieuwe cast, bestaande uit Arjan Smit, Alexandra Alphenaar, Robbie Aldjufri, Christian van Eijkelenburg en Michel Sorback onder regie van Bruun Kuijt. Ook de muziek is nieuw en werd ontleend aan *Guilio Cesare* van Georg Friedrich Händel. [*AT*]

De kleine kapitein (6+) is te zien t/m 17 december in verschillende theaters.
mijnkleinekapitein.nl

FOTO ANDY DOORNHEIN

ILLUSTRATIE WOUTER TULP

Animatoren in actie

Op 11 oktober organiseert illustrator en animator Wouter Tulp *The Master Lecture*, een evenement waarmee hij de Nederlandse animatiewereld een impuls hoopt te geven. De ontmoeting tussen Nederlandse en Amerikaanse animatoren vindt plaats in Cinerama in Rotterdam. Op het programma staan lezingen van John Nevarez en Stephen Silver. Nevarez begon zijn carrière als *storyboard artist* bij Disney Television, en maakte via DisneyToons de overstap naar Pixar Animation Studios, waar hij werkte aan de schetsen van *Cars 2*, *Monsters University* en het *Dia de Los Muertos Project* van Lee Unkrich. Silver richtte in 1993 zijn eigen bedrijf *Silvertoons* op en werd na enkele jaren ingehuurd door Warner Bros als *character designer*. Onlangs richtte hij zijn eigen kunstacademie op. Ook Tulp zelf zal spreken tijdens de bijeenkomst. Hij werkt momenteel aan *Trippel Trappel*, de eerste lange animatiefilm van Nederlandse bodem sinds *Als je begrijpt wat ik bedoel*. Tulp werkte ook internationaal: hij ontwierp karakters voor Harald Siepermann, voor de aankomende feature van Paul McCartney en werkte in opdracht van studio Revolver. Kaarten voor de bijeenkomst à € 150,- zijn verkrijgbaar via themasterlecture.com. [*AT*]

Theaterlezen

Voor zwakke en zich slecht concentrerende lezers kan theaterlezen een uitkomst bieden. Theaterlezen is een motiverende vorm van herhaald samen lezen, waarin twee lezers de rol van een personage op zich nemen en samen een toneelstukje opvoeren. Door het samen lezen van een dialoog worden expressie, intonatie en vloeiend lezen geoefend. Wanneer deze vorm van samen lezen professioneel wordt ondersteund, kan het de leesmotivatie van zwakke lezers naar een hoger plan tillen, zo heeft onderzoek aangetoond. Bij uitgeverij De Inktvis, die is gespecialiseerd in makkelijk lezenboeken, is een serie verschenen waarin kinderen met theaterlezen aan de slag kunnen. In *Kikkers, kikkers en nog meer kikkers* van Elle van Lieshout en Erik van Os worden kikkerverhalen, moppen en weetjes afgewisseld. De teksten zijn laagdrempelig en geschreven voor twee of drie lezers. In dezelfde serie verscheen *Verkeerd verbonden* van Annemarie Bon voor oudere lezers; een bundel met telefoongesprekken en verhalen over een zeiltocht, een ruzie in de auto, de vuilnispolitie en een verliefdheid. De Inktvis heeft ook een app ontwikkeld waarmee kinderen zelf kunnen theaterlezen: *Waddengoud* (verkrijgbaar in de App Store). [*AT*]

leesletters.nl/theaterlezen

voor Sieb

ILLUSTRATIE ANNEMARIE VAN HAERINGEN

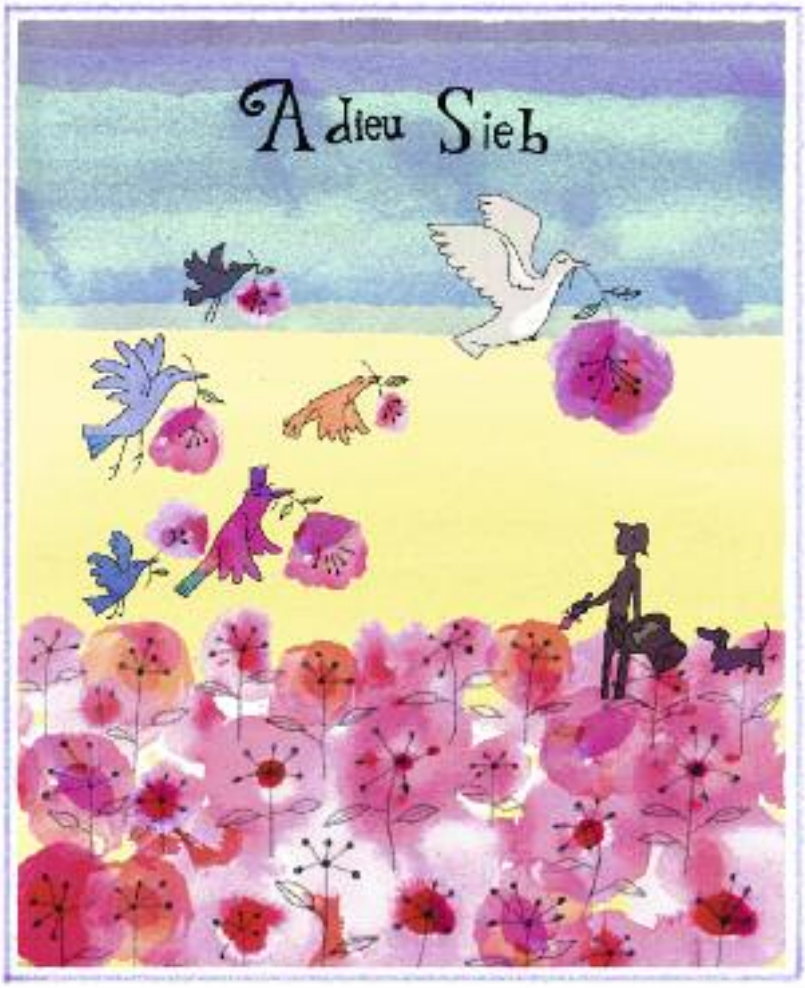

ILLUSTRATIE JAN JUTTE

Sieb Posthuma
1960–2014

ILLUSTRATIE INGRID EN DIETER SCHUBERT

Cinekid-festival

Cinekid opent haar achtentwintigste film-, tv- en mediafestival in de Amsterdamse Westergasfabriek op zaterdag 11 oktober met de première van de familiefilm *Het leven volgens Nino*. De film is geregisseerd door Simone van Dusseldorp, die eerder succes had met *Kikkerdril* en de verfilming van Jan Terlouws *Briefgeheim*. *Het leven volgens Nino* gaat over de achtjarige Nino, die het plotseling moet stellen zonder zijn moeder en die gebeurtenis verwerkt in gesprekken met zijn pratende konijn. Een populair onderdeel van het festival is het MediaLab, waar kinderen kunnen deelnemen aan workshops en doe-het-zelfactiviteiten. Tijdens Cinekid wordt ook bekendgemaakt wie de Burny Bos Talent Award 2014 ter waarde van vijfduizend euro heeft gewonnen. Scenarioschrijvers konden een scriptidee insturen voor een bioscoopfilm over ruimtevaart. De winnaar mag zijn idee samen met Bos gaan uitwerken tot bioscoopfilm. Het Cinekid Festival vindt plaats van 11 tot en met 18 oktober in Amsterdam. Op ruim dertig andere locaties in het land worden er tijdens de herfstvakantie Cinekid-activiteiten georganiseerd. [*AT*]

cinekid.nl

Krabat als muziektheater

Krabat, de hoofdpersoon uit het veelvuldig bekroonde boek *Meester van de Zwarte Molen* (1971) van Otfried Preussler, krijgt ook in het muziektheater van Oorkaan te maken met duivelse magie. Samen met elf andere jongens werkt hij in het diepste geheim bij een duivelse molen in het Koselmoeras, waarvandaan geen ontsnappen mogelijk is. Ieder jaar wordt een van de jongens opgeofferd. Pas als Krabat de glasheldere stem van een meisje heeft gehoord, verzamelt hij moed om de strijd aan te binden met zijn hardvochtige meester. De voorstelling *Krabat – Meester van de Zwarte Molen* (7+) is een coproductie van Ulrike Quade Company met Oorkaan en het Sloveense theatergezelschap Ljubljana Puppet Theatre, en gaat op 4 oktober in première in Jeugdtheater De Krakeling in Amsterdam. Met muziek van Leonard Evers, poppen van de Sloveense kunstenaar Silvan Omerzu en tekst van Marcel Roijaards, die eerder het bekroonde *Rebel met vleugels* schreef. Bij de voorstelling is lesmateriaal ontwikkeld waarin seizoensfeesten centraal staan. Het materiaal sluit daarmee aan bij het thema van de Kinderboekenweek 2014: Feest! [*AT*]

oorkaan.nl

FOTO EDDY WENTING VORMGEVING PAULINA MATUSIAK

100% Niki

Niki Smit (1975) won met *100% Coco* de Prijs van de Kinderjury in de categorie negen tot twaalf jaar. Vier vragen aan de schrijfster.

Hoe is de 100%-serie ontstaan?

'Ik heb als hoofdredacteur voor een tienerwebsite gewerkt. Daar kwamen wekelijks honderden mails binnen van tienermeisjes. Dit gaf een mooi kijkje in hun gedachtewereld. Met mijn serie probeer ik ze mee te geven om 100% zichzelf te blijven.'

Waar komt je fascinatie voor mode vandaan?

'Daar ben ik mee opgegroeid. Alle baby's lagen in roze pakjes in hun wieg, ik droeg hippe zwarte rompertjes met paarse wollen sokjes. Mode is voor mij sprookjesachtig en inspirerend. Meisjes denken bij Louis Vuitton aan een tassenmerk. Ik leer ze welk modehuis hierachter zit en waar trends vandaan komen.'

Je hebt onlangs een opleiding scenarioschrijven gevolgd?

'Ja, bij ScriptAcademie Amsterdam. Twee ongelooflijk inspirerende jaren. Scenarioschrijven is een mooi, ambachtelijk vak, heel technisch. Nu gebruik ik wat ik heb geleerd voor mijn boeken, wellicht ga ik in de toekomst iets op het vlak van film ondernemen.'

Je bent vernoemd naar Niki de Saint Phalle?

'Mijn ouders waren fan van haar werk. Naast Centre Pompidou in Parijs ligt een vijver met bewegende beelden van haar. Ik kom er bijna jaarlijks. Het is een rustpunt waar ik altijd even de balans opmaak.' [*AT*]

Reis om de wereld in 80 dagen

Het idee voor *De reis om de wereld in tachtig dagen* viel Jules Verne te binnen terwijl hij in een Parijs café de krant las. Het resultaat werd een klassieker, waarin de rijke Londenaar Phileas Fogg een weddenschap aangaat met leden van zijn sociëteit dat hij de aarde in tachtig dagen kan bereizen. Het boek werd in 1873 gepubliceerd en diverse malen verfilmd. Jeugdtheater Hofplein bewerkte *De reis om de wereld* tot een humoristische voorstelling, waarin Phileas Fogg en zijn bediende Passepartout per schip, stoomtrein en olifant de wereld doorkruisen, op de voet gevolgd door detective Fix (gastacteur Joep Dohmen) die de Londenaar als dief probeert te ontmaskeren. Onderweg zijn er talloze verwikkelingen: in India wordt een weduwe gered van verbranding, in Amerika blokkeert een kudde bizons de trein en in Japan belandt Passepartout in een circus. De voorstelling wordt gespeeld door leerlingen van de Rotterdamse Jeugdtheaterschool in de leeftijd van zes tot en met 25 jaar. De regie en bewerking zijn in handen van Carla van Driel. *De reis om de wereld in tachtig dagen* (6+) is tot en met 16 november te zien in het Hofpleintheater in Rotterdam. [AT]
hofpleinrotterdam.nl

Klassenverhaal

Schrijfster Fiona Rempt ontdekte hoe leuk kinderen het vinden om over zichzelf en hun vrienden te lezen en bedacht de formule 'Klassenverhaal'. Het Klassenverhaal is een gepersonaliseerd verhaal waarin leerlingen samen met hun leraren de rollen spelen; volgens de schrijfster 'een uniek instrument om plezier in lezen en verhalen te bevorderen'. Rempt maakte verschillende verhalen voor alle leeftijden van de basisschool, waaronder *Een dag bij het circus*, *Indianen op kamp* en *Detectivebureau 8-wacht*. Leerkrachten en ouders kunnen een verhaal bestellen door een keuze te maken uit het aanbod en een namenlijst in te voeren op de website. De verhalen zijn leverbaar als boek of als pdf-bestand. Rempt kan ook geboekt worden voor een klassenbezoek of het maken van een klassenverhaal op maat. Klassenverhaal past in de groeiende trend van gepersonaliseerde verhalen. Eerder dit jaar verscheen onder meer *Hockeyheld van Oranje* van Gerard van Gemert (Clavis) ter gelegenheid van het WK hockey. Het boek werd ontwikkeld in samenwerking met personalgifts.nl, een website waar diverse gepersonaliseerde detectives, tijdschriften en strips kunnen worden besteld. [AT]
klassenverhaal.nl

Voorleeskampioenen

De Nationale Voorleeswedstrijd en de Leesvertelwedstrijd voor dove kinderen leverden dit jaar twee mannelijke winnaars op. Voor De Nationale Voorleeswedstrijd was dit het tweede jaar op rij dat een jongen de wedstrijd won. De 21ste landelijke finale werd gewonnen door Raf Cornelissen (11 jaar) uit Gemert. Hij ontving de voorleestrofee uit handen van Mees van Santen, de voorleeskampioen van 2013. Raf is daarmee ook een jaar lang Kinderdirecteur van het Kinderboekenmuseum. Hij krijgt een ceremoniële rol bij de opening van tentoonstellingen en start van evenementen en dient erop toe te zien dat het museum voldoende interessant aanbod heeft voor kinderen.
De Nationale Leesvertelwedstrijd in gebarentaal heeft een langere traditie van mannelijke winnaars. De 17de editie, die plaatsvond in Amersfoort, werd gewonnen door Luc Damen. De Leesvertelwedstrijd stimuleert de vertelkunst in de Nederlandse Gebarentaal en helpt dove kinderen om een eigen vertelstijl te ontwikkelen. [AT]
leesvertelwedstrijd.nl, denationalevoorleeswedstrijd.nl lezen

FOTO'S JORGEN KOOPMANSCHAP

‘Als je van een boek een film maakt moet je het verhaal opnieuw uitvinden’

TAMARA BOS OVER WIPLALA – Scenariste en kinderboekenschrijfster Tamara Bos schreef het scenario voor de film *Wiplala*, naar het gelijknamige boek van Annie M.G. Schmidt. De film verschijnt in november dit jaar. Het werk van Bos is veelvuldig bekroond; *Minoes* kreeg een Gouden Kalf, net als *Het Paard van Sinterklaas*. In 2012 ontving ze de Cinekid Award 2012 voor *Brammetje Baas*.

DOOR JOWI SCHMITZ

‘In 2008 begon ik heel onbevangen met het bewerken van *Otje* tot televisieserie. Pas vlak voor de eerste uitzending dacht ik: *Oh My God*, ik heb Annie bewerkt, wat zullen ze ervan vinden? Maar ze vonden het mooi. Daarna kwam de bewerking van *Minoes* en *Pluk van de Petteflet*. Dat lukte ook. Toen durfde ik *Wiplala* wel aan. Een film is een totaal andere medium dan een boek, dus het blijft altijd een uitdaging: als je van een boek een film maakt moet je het verhaal opnieuw uitvinden.’

De vader van Tamara Bos is Burny Bos, producent van jeugdfilms en tv-programma's. Hij verwierf de rechten van de Annieverhalen, maar dat Tamara er scenario’s van maakt is niet alleen omdat ze zijn dochter is. Ze is gewoon – je hoeft maar een blik op haar prijzenkast te werpen – goed in uitdiepen en ordenen. En dat zijn precies de ingrediënten die *Wiplala* nodig had.

‘*Wiplala* is een bewerking van een boek uit 1957. Dat is op zichzelf al een uitdaging. Oubolligheid ligt op de loer, maar

tegelijk wil je met taal en gebeurtenissen dicht in de buurt van het verhaal blijven, respect voor het boek staat voorop. Paradoxaal genoeg is de verfilming van *Wiplala* ook nog eens een zeer moderne, technische aangelegenheid. Er worden namelijk mensen versteend, er wordt op een duif door Amsterdam gevlogen en er lopen voortdurend kleine mensen rond. Dat betekent allerlei soorten keuzes tijdens het maakproces, verschillende vragen die je jezelf – in wisselende volgorde – moet stellen. Voegt het iets toe aan de spanning van de film? Is het technisch haalbaar? En: is het een heel mooie scène uit het boek en willen we hem daarom houden?

Tinkelen

In het oorspronkelijke verhaal verschijnt het minimannetje Wiplala op een dag in het huis van Johannes, zijn zus Nella Della en vader Blom. Poes Vlieg probeert hem te vangen waarop Wiplala haar versteent. Hetzelfde lot treft een dichter die vervolgens als standbeeld wordt gehuldigd. Er volgt een bezoek aan een duur restaurant zonder dat vader Blom geld bij zich heeft, waarop Wiplala iedereen doet krimpen en dan is vergeten hoe hij ze weer groot kan tinkelen. 'Had ik al gezegd dat ik soms wel en soms niet kan tinkelen?'
Beroemd is ook de scène waarin het gezin Blom met Wiplala per duif bij het beeld van Atlas boven op het Paleis op de Dam terechtkomt. Wiplala 'ontsteent' Atlas, die meteen zijn wereldbol neerlegt om zijn rug te kunnen krabben. 'Daar had ik al honderdvijftig jaar kriebel.'

FOTO HELENA JANSZ

Mini-avonturen

Het zijn verhaaltjes voor het slapengaan die Annie schreef voor haar zoon Flip. Mini-avonturen met dunne onderlinge samenhang, maar geen overkoepelende dramatische lijn die kinderen bij een verfilming negentig minuten lang op het puntje van hun stoel zou kunnen houden.
Het was dus aan Bos om die lijn te verzinnen. Ze verplaatste *Wiplala* naar het heden en bracht spanning aan. 'Die Atlasscène is weliswaar beroemd, maar eigenlijk gebeurt er voor het verhaal weinig. Atlas wijst het gezin op een raam, dat is het wel zo'n beetje. Er waren dan ook mensen die zeiden: schrap die scène, hij voegt niets toe aan de spanning. Maar ik wou hem niet kwijt. Hij was te mooi. Dus heb ik hem aangepast. Nu helpt Atlas het gezin om weer thuis te komen. Want dat is de overkoepelende verhaallijn: ze willen zo snel mogelijk naar huis om daar iemand te zoeken die hen weer groot kan maken. Ze willen naar Wiplalaland. De toegang moet immers in de kast zitten waardoor Wiplala binnenkwam.'

Eenzaam

Bos deed nog meer. Ze zocht naar de achtergronden van de personages. Zo is de negenjarige Johannes in de film een eenzame jongen. Zijn vader is afwezig, zijn moeder wordt al helemaal niet genoemd en zijn zus is een beginnende puber. Zelfs de poes is niet van hem. Als er dán opeens een klein mannetje tevoorschijn komt, snap je veel beter dat hij belangrijk is voor Johannes. Bos: 'Het zijn dingen die ook al onderhuids in het boek zitten, maar ik heb ze veel meer naar voren gehaald.'
Ook moderniseerde ze de scène in het restaurant. 'Tegenwoordig heeft iedereen naast cashgeld ook allerlei pasjes, plastic geld, bij zich. Als je dan zonder geld in een duur restaurant gaat zitten is dat vrij idioot. Terwijl vader Blom geen idioot is.' In de filmversie gaat het gezin naar het restaurant maar vinden ze het eten niet lekker, dus tinkelt Wiplala ander eten. De eigenaar van het restaurant denkt vervolgens dat ze hun eigen eten hebben meegenomen en zo zitten ze alsnog in de puree.

Autootje

Er is ook een nieuw element toegevoegd: een heel klein autootje. Bos: 'Ik denk niet dat er in 1957 al elektrische autootjes bestonden, want als dat zo was had Annie ze zeker in haar verhaal gebruikt. Er is geen betere manier om Amsterdam te tonen; Wiplala is ook een ode aan de schoonheid van de stad. We hebben de kampioen radiografisch bestuurbare autootjes gevraagd om te helpen bij het filmen. Dus nu scheurt Wiplala met zijn vrienden over de grachten met die hoge bruggetjes, langs het schaatsbaantje bij het Museumplein, je krijgt het allemaal te zien.'

Leeg doek

Op de achtergrond speelde steeds de kwestie van de technische haalbaarheid. Een scène met eenden en water en kleine mensjes sneuvelde omdat water zich niet goed liet 'verkleinen'.
Aangezien Wiplala maar tien centimeter is werd er ook veel voor een zogenaamd *green screen* gefilmd. Acteren voor een leeg doek dus, dat de computer later levensecht 'inkleurt'. 'Géza Weisz, die Wiplala speelt, heeft zes weken voor dat doek staan acteren. Waarbij hij ook nog een deel van die tijd in een gigantische pot pindakaas doorbracht. Niet iets wat je als acteur dagelijks meemaakt.'

Geheim

De humor en de lichtheid, het geheim van Annies schrijven, is volgens Bos intact gebleven. Plus haar unieke kijk op de wereld, in dit geval letterlijk: het uitzicht van drie minimensen en een Wiplala op Amsterdam. Dus daar vliegen ze met zijn allen op de duif. Over de Dam, op weg naar het Paleis. Ze komen langs Madame Tussauds, langs dat grote ronde raam waardoor je van buitenaf de beelden kunt zien. Bos: 'We hebben het aan de baas van Madame Tussauds gevraagd en die vond het goed: speciaal voor de film zit Annie nu achter dat raam. Kan ze Wiplala en de familie Blom voorbij zien vliegen. Nu maar hopen dat ze ziet dat het goed is.' •••

De Kinderboekenweek viert feest!

TONKE DRAGT won de Griffel der Griffels, een eenmalige superprijs ter gelegenheid van het vijftigjarig jubileum van de Kinderboekenweek in 2004
Bijzondere Kinderboekenweek: 1964
Thema van dat jaar: De Blauwe Boekanier

'In 1964 schreef ik het Kinderboekenweekgeschenk *De Blauwe Boekanier*. Voor de opening van de Kinderboekenweek voer de Blauwe Boekanier op een schip langs de havens van Rotterdam, Vlissingen en Amsterdam. Ik wilde zelf nog met een zeilschip de Noordzee op om blauwe flessenpost in zee te gooien. Dat leek me zo enig, maar het kwam er niet van. Mij wachtte nog een verrassing. De toenmalige directeur van de CPNB vond mijn tekening van Het Eiland Zonder Naam te eng. Toen ik het geschenk in handen kreeg, bleek dat hij er boompjes bij had laten tekenen, om het minder kaal te maken!'

HANS HAGEN won de Gouden Griffel in 2004
Bijzondere Kinderboekenweek: 1966
Thema van dat jaar: Kind en fantasie

'Lezen vond ik leuk vroeger, en zelf een boek kopen was iets bijzonders. Het eerste boek dat ik zelf kocht, was deel één van Winnetou, *De man van de prairie*. Bij het verkeersexamen op de lagere school kreeg je een boekenbon van € 2,50 cadeau als je nul fouten had. Theorie ging goed, maar bij het fietsen liep ik drie strafpunten op. Ik wilde een paar klasgenoten inhalen, het werd een wedstrijd en toen reed ik op het kruispunt door het rode licht. Tenminste, dat zeiden ze, volgens mij was het oranje. Ik kwam als eerste aan, maar: geen boekenbon, geen Winnetou deel twee.'

FOTO CPNB

SIMON VAN DER GEEST won tweemaal een Gouden Griffel, in 2011 en 2013
Bijzondere Kinderboekenweek: 1988
Thema van dat jaar: Duizend dingen achter deuren – Kinderen, boeken en musea

'*Duizend dingen achter deuren*, dat Kinderboekenweekgeschenk herinner ik me nog goed. Het was geschreven en getekend door Joke van Leeuwen en ging over een museum. Je kon het op twee manieren lezen: je kon gewoon door de hoofdingang het museum in gaan en dan leidde een gids je rond, maar je kon ook – en dat vond ik tof – stiekem door de achteringang naar binnen. Dan hield je het boek opsekop en begon je achterin. Daar werd het een echt avontuur: je trok kriskras door het museum omdat je zelf moest kiezen: wil je door het blauwe deurtje, ga dan naar bladzij 34, neem je liever het houten luik, ga dan naar bladzij 55. Zo kon je heerlijk dwalen en ontdekte je elke keer weer nieuwe dingen!'

FOTO HERMAN PIETERSE

THÉ TJONG-KHING won driemaal een Gouden Penseel, in 1978, 1985 en 2003
Bijzondere Kinderboekenweek: 1978
Thema van dat jaar: Stad en land

'Tijdens de Kinderboekenweek van 1978 wilde de jury mij ook een Gouden Griffel geven voor *Wiele Wiele Stap*, omdat de tekeningen zo'n eenheid vormden met de tekst. Toen ik via de uitgever liet weten dat ik dat niet wilde – dat Goud was toch echt bedoeld voor Miep Diekmann – kreeg ik het Gouden Penseel! We hebben wat afgegniffeld om die bekroning. Tijdens de prijsuitreiking ontmoette ik schrijfster Els Pelgrom. Leuk aan haar vond ik dat ze schrijft met een duister randje. Onsympathieke personages zijn bij haar ook echt onsympathiek. We besloten samen iets te gaan maken, en zeven jaar later kregen we dubbel goud voor *Kleine Sofie en Lange Wapper*.'

60 HOERAATJES VOOR DE KINDERBOEKENWEEK – De Kinderboekenweek jubileert. In zestig jaar tijd heeft het evenement zich ontwikkeld tot een feest dat niet meer is weg te denken uit de Nederlandse basisschool, boekhandel en bibliotheek. Gouden Griffelwinnaars en Gouden Penseelwinnaars blikken terug op een bijzondere Kinderboekenweek uit hun jeugd of carrière.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Kinderboekenweekweetjes

- In het begin was de Kinderboekenweek nog een echte week, nu al jaren is het een tiendaagse.
- De eerste Kinderboekenweekgeschenken waren nog geen boekjes, maar cadeautjes van de boekwinkel. In 1955 was het een wandprent van een lezende clown; in 1966 een geschenkplaat met een tekening van dansende kinderen; in 1957 een Boekenspel; in 1958 een bouwplaat van het Muiderslot; en in 1959 een mobiel met de naam *Mallemolen*.
- *Keesje Kruimel*, het eerste Kinderboekenweekgeschenk dat een echt boek was, verscheen in 1962. Het werd geschreven door Hans Dijkhuis, een jongen van tien jaar.
- In 1966 was het Kinderboekenweekgeschenk een luciferdoosje met daarin een piepklein sprookjesboekje en een vergrootglas. In 1969 bestond het geschenk uit drie miniboekjes met tekeningen van onder anderen Alfons van Heusden.
- In zes decennia zijn zo'n beetje alle denkbare Kinderboekenweekthema's voorbijgekomen, van 'Beestenbende', 'Heksenketel', 'Toverspiegels' tot 'Woensdagmiddag – Lees over je hobby'. Dit jaar is het thema 'Feest'.
- De Kinderboekenweek van 1991 werd geopend in de RAI in Amsterdam. Thea Beckman las voor uit haar Kinderboekenweekgeschenk *Het wonder van Frieswijck*. Het boekje, waarin een zwart slaafje voorkomt, wekte boosheid onder intellectuelen die zich met minderheden bezighielden, omdat Beckman zich te zeer in het vijftiende-eeuwse gedachtengoed had verplaatst en racisme niet expliciet verwierp.
- In 1997 kregen tweehonderdvijftig kinderen uit heel Nederland tekenles van Max Velthuijs bij de opening van de Kinderboekenweek in de Westergasfabriek in Amsterdam. Samen tekenden ze een affiche met als thema 'De Tijdmachine – Terug naar toen'.
- Tegenwoordig telt een Kinderboekenweekgeschenk maximaal 96 pagina's.
- Het Kinderboekenweekgeschenk van dit jaar, *Zestig spiegels* is geschreven door Harm de Jonge en gaat over Jurre, een jongen die nooit meer dan zes woorden achter elkaar zegt, en prinses Sippora von Singapoor, een meisje met blauwe ogen en een zwarte vlecht.

FOTO GERLINDE DE GEUS

TED VAN LIESHOUT won in 1995 de Gouden Griffel
Bijzondere Kinderboekenweek: 2009
Thema van dat jaar: Aan tafel! – Eten en snoepen in kinderboeken

'In 2009 mochten Sieb Posthuma en ik het jaarlijkse Prentenboek maken voor de Kinderboekenweek. Dat alleen al deed ons veel plezier, maar we waren ook nog eens eregasten op het Kinderboekenbal en erna werden we uitgenodigd voor een etentje. Bij die gelegenheid kregen we van Marieke Verhoeven, die dat destijds met haar collega's van de CPNB verzorgde, een pakket, bestaande uit onder meer een vuistdikke bundeling van alle knipsels die verschenen waren en een speciaal vervaardigd fotoboek ter herinnering. Je in het zonnetje zetten, de CPNB weet wel hoe dat moet.'

Moordend spervuur en

DE EERSTE WERELDOORLOG IN JEUGDROMANS – Op de elfde van de elfde herdenken we wereldwijd het einde van de Eerste Wereldoorlog, die dit jaar precies honderd jaar geleden begon en waarin zestien miljoen mensen sneuvelden. Hoe maak je een eeuw na dato fictie voor tieners over zo'n intens gruwelijk bloedbad?

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Oorlog is niet te bevatten, maar literatuur heeft het vermogen om ook dat wat niet te bevatten is terug te brengen tot menselijke maat. Dat wisten de War Poets, die de dood aan het front hadden gezien en hun afschuw, angst en hoop vertaalden in poëzie. Talloze handschriften en briefjes zijn overgeleverd en hebben bijgedragen aan de collectieve verwerking van de oorlogsgruwelen. En die liegen er niet om. Aan het Westfront werd tussen 1914 en 1918 intens gevochten en veranderde een gebied van enkele honderden vierkante kilometers in een omvangrijk massagraf. De inzet van wapens als gifgas en met ijzer gevulde granaten maakte het conflict tot een van de wreedste aller tijden, met verstrekkende gevolgen.

Afrikaanse soldaten

Hoe vertaal je dat naar de belevingswereld van jongeren van nu? In de ons omringende landen houdt die vraag schrijvers intensief bezig en liggen de romans over de 'Grote Oorlog' in hoge stapels in de boekwinkel. In Vlaanderen verschenen voor dit herdenkingsjaar talrijke nieuwe jeugdboeken over verstikkende loopgraven, bemodderde vluchtelingen, en ontheemde Afrikaanse soldaten. Veel boeken zijn geïllustreerd met kaarten van de oprukkende linies, die een waarheidsgetrouw beeld van het oorlogsverloop geven, maar ook het gevaar van een verkapte geschiedenisles met zich meebrengen.

Dodendraad

Verhalen van Nederlandse bodem zijn schaars. Hans Kuyper waagde zich met *Achter de draad* aan een verhaal over het Limburgs grensgebied, waar het in 1916 wemelt van smokkelaars. Om de controle aan te scherpen plaatsen de Duitsers een elektrisch hekwerk over de gehele grens, de 'dodendraad', die alles en iedereen in een mum van tijd verkoolt. Mars is opgegroeid in de bossen en helpt er zijn stiefvader bij het afleiden van Duitse soldaten, maar na de komst van de draad gaat de grens op slot. Als zijn stiefvader verdwijnt en Mars plotseling alleen achterblijft met een pasgeboren baby heeft hij toch het lef om over te steken. In het kapotgeschoten België gaat hij op zoek naar familie van het kindje. Kuyper beschrijft de gevolgen van de oorlog voor gewone burgers en houdt het front op de achtergrond. In het bos spelen grenswachters en smokkelaars een kat- en muisspel en pas halverwege dringt door dat dit verhaal meer is dan een spannend jongensavontuur.

FOTO BRINKHOFF/MÖGENBURG

Scène uit War Horse

melkvervalsers

Brits paradepaardje

Een klassieker voor jonge lezers, waarin een wensvervullend slot tegenwicht biedt aan het oorlogsgeweld, is *War Horse* van Michael Morpurgo, dat helemaal is geschreven vanuit de belevingswereld van een paard. Joey, geboren op het platteland van Devon, wordt gerekruteerd als cavaleriepaard, en vertrekt na een stormachtige overtocht naar het front. Onderweg wisselt Joey meermaals van eigenaar en ontwikkelt hij een bijzondere band met Topthorn, met wie hij zij aan zij het spervuur tegemoet raast. Wonder boven wonder keert Joey na de oorlog terug naar huis. *War Horse* verscheen al in 1982, maar werd pas decennia later een internationaal succes door de verfilming van Steven Spielberg. De theaterbewerking met vernuftig poppenspel die nu in Nederland te zien is, trok in Londen en New York jarenlang volle zalen.

Reïncarnatie en metafysica

Guido Bottinga kiest in *De verwanten* voor een geromantiseerd oorlogsverhaal voor vijftienplussers. De nuffige Luka besluit in een opwelling om met William, een geschiedenisstudent uit Cambridge, mee te reizen naar België. Onderweg lezen ze een stapel brieven van een Duitse soldaat, die Luka kippenvel bezorgen, en aangekomen in Ieper ziet ze een geestverschijning: een roodharige jongen die haar al langere tijd achtervolgt en haar nu meelokt door de Menenpoort, waar de namen van 50.000 oorlogsslachtoffers in gegrift staan. Die plek is symbolisch: Bottinga smeedt in zijn verhaal een verband tussen geliefden van vroeger en nu. Toch brengt zijn ingewikkelde constructie de oorlog niet echt dichterbij. De karaktertekening is warm, maar de overdosis aan bovennatuurlijke verschijnselen staat de geloofwaardigheid van het verhaal nogal in de weg.

Naakte realiteit

Marita de Sterck gaat voor een compleet andere strategie: geen mooischrijverij maar naakte realiteit. '*War kills, that is all it does*' luidt het motto van *De hondeneters* dat in 2010 de Gouden Uil Jeugdliteratuur won en voor het herdenkingsjaar in een nieuw jasje werd gestoken. Terwijl de kanonnen aan het front bulderen, loopt de epileptische Victor van huis weg om zijn hond Django te gaan zoeken. Het is 1917 en op het West-Vlaamse platteland heerst honger. Melkvervalsers, prostituees en hondenslachters knokken er om hun bestaan. Honger maakt van mensen wolven en de beschermd opgegroeide Victor treft een realiteit aan die honderd keer woester is dan de fantasieën uit de boeken van Jules Verne die hij thuis stiekem leest. Je hebt er een sterke maag voor nodig – De Sterck schrijft zeer beeldend over uitgebeende hondenkarkassen – maar *De hondeneters* is raak en beklijft.

Eindeloze eenzaamheid

Ook de Vlaamse Do Van Ranst beschrijft het oorlogsgeweld indringend en plastisch. Simon uit *Iedereen bleef brood eten* doet een schietgebedje dat de oorlog voor hem en zijn geliefde Nelle bij geruchten zal blijven, maar als het front oprukt naar zijn woonplaats Ieper is er geen houden meer aan. Na een mislukte vlucht naar Nederland gaat Simon het leger in en raakt hij nog verder verwijderd van zijn geliefde. Intussen is Nelle vrijwilligster geworden in het hospitaal, waar ze de rechterhand is van een eerzuchtig arts, die uiteengereten soldaten weer aan elkaar naait. Bloed voor transfusies wordt opgezogen uit afvalbakjes, geamputeerde ledematen worden achteloos weggeworpen in een ton met rottend mensenvlees. Aanvankelijk kan Nelle er nog nuchter mee omgaan, maar het onophoudelijk doordreunen van de oorlog breekt ook haar uiteindelijk op. Van Ranst laat overtuigend zien hoe de oorlog twee jonge, veerkrachtige mensen eronder krijgt. Je kunt erin meegaan of ertegen vechten, maar uiteindelijk raakt iedereen onherroepelijk beschadigd, concludeert Nelle. Oorlog veroordeelt mensen tot eindeloze eenzaamheid. •••

De Nederlandse voorstelling *War Horse* reist tot en met 19 april 2015 langs verschillende theaters in het land. warhorse.nl

Achter de draad, Hans Kuyper. Leopold, € 14,99 (10+)

War Horse, Michael Morpurgo. Fantoom, € 12,95 (11+)

De verwanten, Guido Bottinga. Lemniscaat, € 17,95 (15+)

De hondeneters, Marita de Sterck. Querido, € 9,99 (15+)

Iedereen bleef brood eten, Do Van Ranst. De Eenhoorn, € 22,50 (15+)

FOTO JØRGEN KOOPMANSCHAP

De Weddenschap

De Weddenschap, dé leescampagne voor het vmbo, gaat van start op 10 november 2014. Drie bekende Nederlanders beloven om drie boeken te lezen en dagen leerlingen uit om binnen een halfjaar hetzelfde te doen. Elke weddenschap is persoonlijk: de leerling kiest zelf boeken uit die het best bij hem of haar passen. De uitdagers van dit jaar zijn rapper Typhoon, Toprak Yalçiner (bekend van GTST) en Klaas van Kruistum (presentator van onder meer het tv-programma *Checkpoint*, zie het interview op p. 30-31). Op de website van De Weddenschap vertellen zij iets over de door hen gekozen boeken. Typhoon koos voor *Hotel de grote L* van Sjoerd Kuyper, *Driedelig paard* van Ted van Lieshout en *Dag vriend!* van Stine Jensen. Yalçiner leest *Niets* van Janne Teller, *Het wonderbaarlijke voorval met de hond in de nacht* van Mark Haddon en *Het raadsel van alles wat leeft* van Jan Paul Schutten en Floor Rieder. Klaas van Kruistum gaat de strijd aan met de titels *En dan nog iets* van Paulien Cornelisse, *Waarom zeggen we eh?* van Juliette Vasterman en *Password* van Mirjam Mous. De slotmanifestatie van De Weddenschap is op 8 mei 2015. [AT] deweddenschap.nl

Vlam

In oktober verschijnt *Vlam*, het nieuwe boek van Floortje Zwigtman, dat zich afspeelt op het geheimzinnige eiland Chimeria, dat als een luchtspiegeling midden in de Atlantische oceaan ligt. Chimeria houdt zich afzijdig van de wereld en wordt geregeerd door een ijzeren dictatuur. Hoofdpersoon Christan Duses is muzikant, hij krijgt te maken met de machthebbers wanneer de dochter van dictator Dux Tron verliefd op hem wordt.
Zwigtman: 'Anders dan in dystopieën zoals bijvoorbeeld *De Hongerspelen* is Chimeria een land dat echt zou hebben kunnen bestaan. Er is niet de geruststelling dat alles zich afspeelt in een verre toekomst of een ver verleden of op een andere planeet. Dit is een realiteit die jongeren zelf zouden kunnen meemaken. En dat brengt de gevolgen van opgroeien onder een dictatuur ineens dichtbij.' Floortje Zwigtman, pseudoniem van Andrea Oostdijk, debuteerde in 2001 met *Spelregels* en brak door met *Wolfsroedel*, waarmee ze in 2003 de Gouden Uil Jeugdliteratuur en een Zilveren Zoen won. Voor *Schijnbewegingen*, het eerste deel van haar trilogie over de jonge homoseksueel Adrian Mayfield in de tijd van Oscar Wilde kreeg ze in 2006 eveneens de Gouden Uil en ook de Gouden Zoen. [AT]
Vlam, Floortje Zwigtman. Moon, € 19,95 (12+)

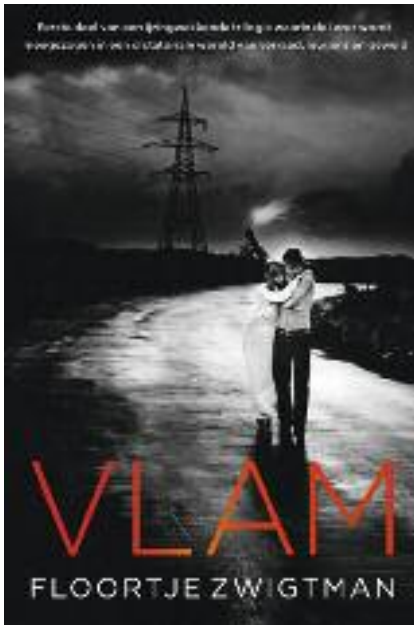

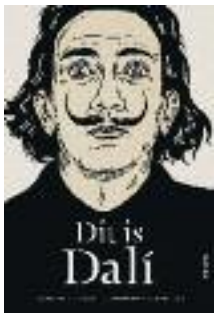

Non-fictie voor tieners

- *Dit is Dalí* van Catherine Ingram met illustraties van Andrew Rae (Lannoo, 14+) is een eigenzinnige kunstenaarsbiografie over de Spaanse surrealist, met veel humor en details. Verschenen in dezelfde serie als *Dit is Warhol* en *Dit is Pollock*.
- Wetenschap, geschiedenis en humor vormen een onweerstaanbare combinatie in *Scheire en de schepping* (onder redactie van De Graeve, Scheire en De Lee, Lannoo, 14+). Het boek bevat alle bizarre feiten en verhalen uit de gelijknamige tv-series maar dan uitgebreider. Zoals de complete geschiedenis van de kip die anderhalf jaar zonder kop leefde.
- Ook *Doe dit vooral thuis* (Nijgh & Van Ditmar, 13+) is ontstaan uit een tv-programma over wetenschap. In de papieren versie van het BNN-programma *Proefkonijnen* gaat Bas Haring dieper in op de nutteloze vragen van het komische duo Dennis en Valerio, zoals: kun je koken in een wasmachine? En: verdrink je in drijfzand? Met qr-codes die verwijzen naar korte filmpjes.
- Voor wie niet van lange teksten houdt maar wel van kunst, is *Eureka!* van Mike Goldsmith (Fontaine, 12+) een mooi naslagwerk met biografische weetjes, wapenfeiten en schilderijen van legendarische wetenschappers als Darwin, Mendelejev en Van Leeuwenhoek. [AT]

Jonge Jury Leestips

De Jonge Jury, de publiekspijs voor twaalf- tot zestienjarigen heeft een nieuw aanbevelingssysteem: persoonlijke leestips van twintig specialisten. De Jonge Jury Leestips zijn een vervanging van de zogenaamde 'kerntitels' en te vinden op de website van de Jonge Jury, onder het kopje 'Lezen'. *Volkskrant*-recensent Pjotr van Lenteren tipt de historische roman *April is de wreedste maand* van Rindert Kromhout over de kunstenaarsgroep rond Virgina Woolf. Boekhandelaar Marjoleine Wolf kiest voor *Blauw* van Liesbeth Mende vanwege de mooie directe stijl. Marijke Molenaar van Schrijvers School Samenleving prijst de brievenroman *Broergeheim* van Emiel de Wild aan, die dit jaar ook werd onderscheiden met een Zilveren Griffel. De twintig boekentips worden in januari aangevuld met de vijf nominaties voor de Gouden Lijst. Juist door het promoten van titels buiten de bestsellerlijsten om hopen Passionate Bulkboek en Stichting Lezen leerlingen ook op het spoor van nieuwe titels of minder bekende auteurs te zetten. Voor boekhandels en mediatheken is een partnerkit beschikbaar om de Jonge Jury actief onder de aandacht te brengen. [AT]

Jongejury.nl

Verfilmd

• 25 september gaat *Pijnstillers* in première, de zevende film naar een boek van bestsellerauteur Carry Slee. Voor de hoofd- en figurantenrollen had zich zich een recordaantal van veertienduizend auditanten aangemeld; 3.300 van hen werden uitgenodigd voor de grootste Nederlandse casting ooit. *Pijnstillers* is het verhaal van de vijftienjarige Casper (Gijs Blom) die zijn moeder (Birgit Schuurman) dreigt te verliezen aan kanker. De film wordt het debuut van Tessa Schram, de dochter van producent-regisseur Dave Schram en scenarist-regisseur-producent Maria Peters.

• De film- en televisierechten van Thomas Olde Heuvelts roman *HEX* zijn verkocht aan Warner Bros. Entertainment, dat een tv-serie van het boek gaat maken. *HEX* is een fantasyverhaal over een hedendaags stadje dat in de greep is van een zeventiende-eeuwse vrouw wier ogen en mond zijn dichtgenaaid. Olde Heuvelt werd tweemaal genomineerd voor een Hugo Award en in 2013 voor *The Ink Readers of Doi Saket*. Hij was de eerste Nederlandse schrijver die een nominatie kreeg voor deze prestigieuze literaire prijs voor fantasy en sciencefiction. [AT]

Leesmonitor

Leesmonitor, de website over actueel onderzoek op het gebied van leesbevordering en leesbeleid, is vernieuwd. De huisstijl is veranderd, de leesbaarheid – ook op tablets – is beter en ook de langere artikelen zijn gemakkelijker te lezen. Op Leesmonitor worden inzichten uit wetenschappelijk, toegepast en marktonderzoek vertaald naar handzame nieuwsberichten. Er zijn antwoorden te vinden op vragen als: Hoe scoren Nederlandse scholieren op het gebied van leesvaardigheid? Hoe waarderen zij boeken in vergelijking met andere media? En welke factoren bepalen hun literatuurkeuze? De website is systematisch en thematisch geordend, zodat de lezer zich snel en eenvoudig een beeld kan vormen van de wetenschappelijke actualiteit. De kennisbank wordt geraadpleegd door een breed publiek van journalisten, wetenschappers, docenten, beleidsmakers, uitgevers, boekverkopers en andere geïnteresseerden. In het afgelopen jaar werd Leesmonitor ruim 45.000 keer bezocht door ruim 33.000 gebruikers, met 97.359 paginaweergaven. Leesmonitor is ook actief op Twitter. Dit najaar verschijnt opnieuw een gedrukte editie van Leesmonitor waarin toonaangevende professionals hun visie geven op leesbevordering. [AT]

leesmonitor.nu

EEN MOEDER, EEN ZOON, EEN EILAND

UITBLINKER – Een hand op een been en een stukje in de krant lagen aan de basis van Jaap Robbens debuutroman *Birk*. 'Het is voor het eerst dat ik zoveel reacties van lezers krijg.'

JOUKJE AKVELD

De hand was van een demente dame, het been was van Jaap Robben (1984) die een tijdje vrijwilligerswerk deed in een bejaardentehuis. Een heel mooi been, vond de dame het, of Jaap dat wel wist. En of hij al een vriendinnetje had. Jaap wist het niet, een vriendinnetje had hij al wel. De hand verdween, maar het voorval bleef rondspoken in zijn hoofd. De demente dame zag het leeftijdsverschil tussen hen niet. Wat nu, dacht Robben, als een moeder dacht dat haar zoon haar man was? Als die moeder dat wílde denken?

Het stukje in de krant ging over een jongen die ondanks waarschuwingen over gevaarlijke stromingen toch ging zwemmen in zee. Toen hij in moeilijkheden kwam dook zijn vader hem na. De jongen werd gered, de vader verdronk. Hoe was dat voor de moeder? vroeg Robben zich af. Hoe moest zij zich verhouden tot haar zoon die schuldig was aan de dood van haar man, ook al was het niet expres? 'Die twee ideeën,' zegt hij in een filmpje dat zijn uitgeverij maakte ter promotie van *Birk*, 'gaven een vonkje.'

Zijn schuld, haar verdriet

Drie jaar werkte Robben aan zijn debuutroman. Hij had al kindergedichten geschreven, theaterteksten, een prentenboek, een kinderboek en poëzie voor volwassenen, maar een roman was nieuw. Hij wist niet zeker of hij het kon. Lang cirkelde hij rond een aantal cruciale scènes voor het verhaal zijn uiteindelijke vorm kreeg.

Nu, enkele weken na verschijning, hebben de lovende recensies zich opgestapeld en gaat hij van signeersessie naar radio-interview. De tweede druk slinkt net zo hard als de eerste, via e-mail blijven lezersreacties binnenstromen. Inmiddels durft Robben te geloven dat hij iets goeds heeft afgeleverd. Vanzelfsprekend is dat niet. Steeds als een nieuw boek van de drukker komt, heeft hij het gevoel dat het waardeloos is. 'Dan lees ik een stukje in zo'n dichtbundel die nog te dun is om een wankele tafel mee te stutten en weet ik zeker dat het niks is. Na een paar dagen verdwijnt dat gevoel

gelukkig.' Met *Birk* is hij blij. 'Ik heb het boek gemaakt dat ik wilde maken.'
Birk gaat over de negenjarige Mikael die met zijn ouders op een verlaten eiland woont ergens tussen Schotland en Noorwegen. Zijn vader Birk verdrinkt op een vergelijkbare manier als in het krantenartikel, zijn moeder belandt in een soort psychose zonder dat dat met zoveel woorden wordt gezegd. 'Papa zou ze nooit meer "papa" noemen, alleen nog "Birk",' laat Robben Mikael denken. 'Haar Birk, om me te laten voelen dat de schuld van mij was en het verdriet van haar.'

Surrogaatman

Naar de locatie van het verhaal was het even zoeken. Robben had een zee nodig om de vader in te laten verdwijnen. Een eiland leek logisch, maar de Waddeneilanden waren ongeschikt; daar zou Jeugdzorg binnen de kortste keren op de stoep staan. Het moest iets geïsoleerds zijn. In gedachten voer hij in een bootje de zee op. Het zuiden miste de rauwheid en de kou die het isolement van zijn personages zouden versterken, dus stuurde hij zijn bootje omhoog, richting noorden, waar hij een fictief eiland localiseerde.
Robben laat de lezer meekijken door de ogen van Mikael die een groot deel van het verhaal vijftien jaar is. In zijn beeldende observaties herken je de tiener die de wereld als nieuw aanschouwt, maar ook de dichter Jaap Robben voor wie het nauw luistert wat zich tussen twee woorden afspeelt. Sommige recensenten menen dat hij met *Birk* iets heel nieuws heeft gedaan. Zelf vindt Robben dat het boek in het verlengde ligt van wat hij eerder schreef. In *Birk* is de taal even secuur gewogen als in zijn poëzie, speelt de dialoog net zo'n cruciale rol als in zijn theaterteksten en komt het verhaal, net als zijn kinderboek *De Zuurtjes*, voort uit een gevoelig onderwerp, zegt hij. Toen was dat de angst voor verandering, nu is dat de beklemming tussen een moeder en een kind. Bijna terloops probeert Mikaels moeder haar zoon in de rol van haar verdwenen man te duwen. En Mikael, opgegroeid in een geïsoleerde wereld waarin zijn context vrijwel volledig wordt bepaald door zijn moeder, laat zich duwen.

Tegen de stelligheid

'Mikaels moeder is onberekenbaar,' zegt Robben. 'Je weet niet of ze de dingen doet met een vooropgezet plan of dat ze haar overkomen. Mikael is nooit zeker van haar reactie. Bij zoveel wispelturigheid kun je als kind alleen maar volgzaam zijn, ieder eigen initiatief wordt eruit geperst.'
Uiteindelijk escaleert de situatie. De lezer blijft achter met een onbestemd gevoel: hoe moet het nu verder met die twee? Robben heeft geen antwoord. 'Mikaels schuldgevoel vormt een wig tussen zijn moeder en hem. De enige manier waarop ze elkaar kunnen vinden is dat hij wordt wie zij wil dat hij is. Mijn taak als schrijver is te onderzoeken hoe dat zit. Veel mensen zullen een moeder en een zoon die op die manier met elkaar omgaan veroordelen. We leven in een wereld waarin iedereen zijn oordeel klaar heeft. Terwijl er maar weinig dingen zijn waar je echt stellig over kunt zijn – er is zoveel meer te weten te komen dan je zelf weet. Meningen ontstaan terwijl context ontbreekt. Een roman kan die context wel bieden. Die kan de lezer meenemen in de omstandigheden die bepalen dat mensen zijn wie ze zijn.'
Robben toont die omstandigheden zonder ze te becommentariëren. 'Ik vind het interessanter te schrijven dat iemand prut uit zijn oor peurt dan dat dat smerig is.' Een typering als 'hangborsten' noemt hij flets en laat bovendien geen ruimte voor de lezer. 'Ik zoek naar woorden die een nieuw beeld oproepen waarbij de associatie niet van te voren vast ligt.'

Nieuwe taal

Een boek komt bij Robben voort uit een gevoel of gedachte die zo dwingend is dat hij er dag en nacht mee bezig wil zijn.

'Ik heb het boek gemaakt dat ik wilde maken'

Wonend op een afgelegen boerderij vlak over de Duitse grens zag hij tijdens het schrijven aan *Birk* soms dagen achtereen niemand anders dan zijn vriendin. 'Mijn enige uitje was het loopje met de koffiedrab naar de groenbak. Zelfs de supermarkt is hier ver weg. Op sommige momenten vond ik die eenzaamheid verschrikkelijk. Tegelijk was het goed dat er geen afleiding was; ik zat volledig in mijn eigen hoofd, er was geen ruimte voor andere mensen.'
De muziek van Ane Brun en de rauwe naakten van Eric Fischl en Lucian Freud inspireerden hem meer dan literatuur. 'Bij boeken bestaat het gevaar dat je je er te veel door laat vormen. Wat me wel kan inspireren zijn schrijvers die alles durven te maken. Zoals Joke van Leeuwen. Of Bart Moeyaert. Zij schrijven net zo goed een prentenboek als iets voor volwassenen. Die grenzeloosheid, daar streef ik naar. Ieder nieuw boek probeer ik op een andere manier te vertellen. Misschien ga ik hierna iets voor peuters maken. Of kinderliedjes. Als het idee er is dient de taal zich tijdens het schrijven vanzelf aan.' •••

Birk, Jaap Robben. De Geus, € 19,95

FOTO JOCHEM JURGENS

FOTO PIEK

Literatuur in het theater

De ontdekking van de hemel is het beroemdste boek van Harry Mulisch, het werd zelfs uitgeroepen tot 'beste Nederlandstalige boek aller tijden'. Mulisch zelf werd na verschijnen de 'Homerus van de Lage Landen' genoemd. Nu is het meer dan negenhonderd pagina's tellende verhaal voor het eerst in een toneelbewerking te zien, de schrijver vertelt daarin zijn eigen verhaal. Met: Waldemar Torenstra, Sieger Sloot, Lieneke Le Roux, Genio de Groot, Lidewij Mahler en Marijn Claes; regie en bewerking zijn van Ignace Cornelissen. *De ontdekking van de hemel* is vanaf 15 oktober te zien in verschillende theaters.

Theatermaker Rieks Swarte blaast *De perzik van onsterfelijkheid* van Jan Wolkers nieuw leven in. Het verhaal gaat over Ben Ruwiel, een oude verzetsstrijder die op 5 mei 1980 een tocht door Amsterdam maakt. Terwijl heel Nederland de bevrijding viert is Ben op zoek naar een nieuwe brommer voor zijn vrouw en naar zijn oude idealen. Het boek van Wolkers verscheen in 1980 en staat nog steeds op de leeslijsten. [*JS*]

hummelinckstuurman.nl

rieksswarte.nl

Nederland Leest Live!

In 2013 las heel Nederland Godfried Bomans' *Erik of het klein insectenboek*, hét Nederland Leest- en Nederland Leest Live!-boek van 2014 wordt *Een vlucht regenwulpen* van Maarten 't Hart. Deze klassieker uit 1978 gaat over een jongen die opgroeit met het geloof en die er, zelfs al zou hij dat willen, niet helemaal los van kan komen. Als zijn moeder sterft aan keelkanker ziet hij net een vlucht regenwulpen overvliegen. Behalve een verhaal over zoon en moeder is *Een vlucht regenwulpen* ook een verhaal over het Nederland van vroeger, toen een dorp nog een wereld was en nieuws niet verder reisde dan de plaatselijke dorpspomp.

Het Nederland Leest-boek wordt tijdens de campagneperiode van zaterdag 1 november tot en met zondag 30 november 2014 gratis door de openbare bibliotheken aan hun leden verstrekt. Voor de boekhandel wordt een luxe editie uitgebracht. Stichting Lezen draagt bij aan de gratis scholierenpocket en aan Nederland Leest Live!, het online programma waarin scholieren reageren op het boek. [*JS*]

nederlandleest.nl

FOTO RUBEN BEEKMANS

Reizende boeken: Manuscripta in Utrecht

Als heruitgevonden reizend literatuurfestival strijkt Manuscripta dit jaar neer in Utrecht. Op zondag 7 september vindt de aftrap plaats, gelijktijdig met de Utrechtse Uitmarkt. Manuscripta is gratis voor publiek toegankelijk en dat publiek kan onder meer genieten van de Schrijversmarkt op en rond de Stadshuisbrug, waar auteurs kunnen worden bekeken en waar ze desgevraagd hun boeken signeren.

In de Utrechtse bibliotheek zitten de kinderboekenschrijvers, onder wie Koos Meinderts, Mireille Geus en Sjoerd Kuyper. Ook is er een presentatie van de komende Kinderboekenweek. Naast aandacht voor de nieuwste boeken wordt voor de vierde keer de Europese Literatuurprijs uitgereikt. De prijs is bedoeld voor de beste roman die uit een Europese taal in het Nederlands is vertaald, en bestaat uit een geldbedrag van € 10.000,- voor de schrijver en € 5.000,- voor de vertaler. Als kers op de taart wordt tevens de Elspeet-boekverkoper van het jaar bekendgemaakt, hij of zij mag naar huis met de Albert Hogeveen-bokaal. [*JS*]

manuscripta.nl

Lijst of lezer? Dag van het literatuuronderwijs

De dag van het literatuuronderwijs vindt plaats op dinsdag 11 november. Thema van de dag is 'Lijst of lezer?' – een thema dat teruggrijpt op een discussie die al jaren gaande is: moeten jongeren vooral kennis hebben van belangrijke boeken (en welke zijn dat dan) of staat leesplezier voorop? Met lezingen, presentaties en workshops haakt het symposium aan bij andere actuele thema's, zowel binnen de educatieve wereld als in de media. Bekende schrijvers, recensenten, didactici en wetenschappers gaan de discussie aan of voeden deze door resultaten van actuele onderzoeken en recent verkregen inzichten.
De opening wordt verzorgd door keynote speakers Joke van Leeuwen en Annejet van der Zijl. Later op de dag zal ook de Engelse auteur Aidan Chambers spreken en ter afsluiting geeft Arnon Grunberg zijn visie geven op het onderwerp 'Lijst of lezer?'. [*js*]
dagvanhetliteratuuronderwijs.nl

FOTO MARC DE GROOT

De laatkomer bij het Noord Nederlands Toneel

'Alle bruggen zijn verbrand, mij rest geen weg terug. Eenmaal in het oudpeetjeshuis, altijd in het oudpeetjeshuis.' Het klinkt wat somber maar dat is de oude Désiré Cordier beslist niet. Hij wil weg van zijn kleurloze burgerbestaan en zijn vrouw die hem geen ruimte geeft. Dus verzint hij een vlucht voorwaarts: hij laat zich dement verklaren en verhuist naar een tehuis.
Dit originele uitgangspunt van auteur Dimitri Verhulst in zijn boek *De laatkomer* wordt nu tot theater gemaakt door regisseur Ola Mafaalani van het Noord Nederlands Toneel, met Hans Dagelet in de rol van laatkomer. Er zijn volgens Mafaalani niet veel ouderen die ontsnappen aan de dwangbuis van de maatschappij. Bijna niemand zelfs, behalve Désiré. Maar ook voor Désiré geldt dat het lot zich niet willoos voegt naar zijn verlangen. Eenmaal in het tehuis ontmoet hij zijn inmiddels demente jeugdliefde Rosa Rozendaal (Malou Gorter). Een mooie en uitdagende vrouw die hij nooit heeft durven kussen en die hem nu niet meer herkent. 'Een intens gelukkige vorm van anarchie' noemt Ola Mafaalani de tactiek van Désiré. Zelfs al herkent zijn grote liefde hem niet meer, Désiré kan nog wel met haar dansen. [*js*]
De laatkomer is te zien van 25 september t/m 17 december in theaters in Nederland en België
nnt.nl

Boekbuis toont Nederlandse literatuur

Wie snel een filmpje van een schrijver wil vinden of zoekt naar een trailer van een boek, kan op YouTube lang blijven zoeken. De titels kloppen niet, de schrijvers zijn onvindbaar; iets waar schrijver Sidney Vollmer verandering in wil brengen. Vollmer verzon Boekbuis: een verzameling van alle literaire Nederlandse YouTube-video's. Het gaat om video's die de zichtbaarheid van Nederlandstalige boeken en hun auteurs vergroten, maar ook om wild enthousiaste recensies van fervente lezers. De site geeft ruimte aan alle soorten filmpjes, professioneel of amateuristisch, kleine boekbesprekingen en grote evenementen. Die evenementen zijn volgens de site soms ook online te volgen, al is de Boekbuis-agenda nu nog wat leeg.
Hopelijk zal er de komende tijd een – steeds grotere – lijst aan live te volgen festivals of evenementen verschijnen, en zal het aantal filmpjes alleen maar groeien. Je kunt bij Boekbuis zoeken op titel, auteur of YouTube-kanaal. Boekbuis is gemaakt met steun van het Nederlandse Letterenfonds en heeft al meer dan 2.100 literaire video's verzameld. [*js*]
boekbuis.com

‘VERHALEN ZIJN WOESTE WEZENS’

FOTO DEBBIE SMYTH

GOUDEN LIJST –
De Amerikaans-Britse schrijver Patrick Ness is dubbel genomineerd voor de Gouden Lijst. Begrijpelijk. Hij is een unieke verteller die onomwonden duidelijk maakt dat we verhalen nodig hebben om het leven te kunnen leven.

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

‘Verhalen zijn woeste wezens. Verhalen jagen en bijten en achtervolgen. Wie weet wat voor ravage ze veroorzaken als je ze loslaat?’ Dit citaat is afkomstig uit *Zeven minuten na middernacht* van de Amerikaans-Britse auteur Patrick Ness (1971) en je zou kunnen zeggen dat in deze enkele zinnen de kern van zijn schrijverschap besloten ligt.
Tot een jaar geleden was Ness in Nederland nog betrekkelijk onbekend, maar hij is bezig met een inhaalslag. Met zijn vorig jaar eindelijk in vertaling uitgebrachte *Chaos*-trilogie uit 2008-2010 oogst hij, net als indertijd in Engeland en de VS, veel lof van lezers en critici: *Het mes dat niet wijkt*, het voortrazende, bloedstollende eerste deel van zijn met morele dilemma’s geladen sciencefiction-trilogie, waarin op een onbekende planeet (‘Nieuwe Wereld’) een wrede (burger)oorlog tussen aardbewoners en inlanders wordt uitgevochten, was dit voorjaar genomineerd voor de Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs. En in september maakt het verhaal kans op de Gouden Lijst, de prijs voor het beste jeugdboek in de leeftijd twaalf tot vijftien jaar.
Van te duchten concurrentie is voor Ness trouwens geen sprake. De andere nominatie in die categorie is voor zijn *Zeven minuten na middernacht*, dat ook op de longlist van de Europese Literatuurprijs 2014 stond en is geïnspireerd op een oorspronkelijk idee van de zes jaar geleden overleden Ierse schrijfster Siobhan Dowd. Het vertelt het aangrijpende verhaal van Conor (13). Sinds zijn zieke moeder stervende is, wordt hij achtervolgd door een gruwelijke angstdroom waarin hij steeds onheilspellend dicht langs de rand van een afgrond balanceert, totdat hij door een ‘zwarte duisternis’ wakker schrikt. Op een nacht, precies om zeven over twaalf, krijgt hij echter bezoek van een monster dat hem aanspoort op zoek te gaan naar hoe het nachtmerrieverhaal afloopt. Dat monster is niet zomaar een monster. Het is een woest uitziend wezen dat duidelijk verwant is aan de heidense mythische ‘Green Man’ (symbool van levenskracht) en volgens Conor verdacht veel lijkt op de taxusboom bij het kerkhof, waarop hij vanuit zijn slaapkamerraam uitkijkt.

Geen genreschrijver

Dat Ness zowel vanuit de wereld van de jeugdliteratuur als die van de volwassenenliteratuur prijzenswaardig wordt geacht onderstreept niet alleen zijn schrijf- en verteltalent, maar vooral dat goede boeken zich niet binnen een bepaald genre laten vangen.

Niet geheel toevallig ageert Ness in verschillende interviews tegen de starre manier waarop literatuur tegenwoordig in hokjes wordt ingedeeld en het ene genre superieur wordt verklaard aan het andere. Zelf denkt hij alleen 'in termen van goede en slechte verhalen', zo vertelde hij vorige jaar aan *NRC Handelsblad*. Als hij aan een nieuw boek begint, moet hij dat kunnen doen vanuit volledige vrijheid. Het verhaal – plot, personages, toon – komt voor Ness op de eerste plaats. Pas toen hij zijn protagonisten Todd en Viola leven had ingeblazen – een ongeschoolde jongeman die is opgegroeid in een door kerkkolonisten opgerichte plattelandsgemeenschap op 'Nieuwe Wereld' en een voor Todd onbekend, met een ruimteschip gecrasht meisje – wist hij dat de *Chaos*-boeken ook voor jongeren waren. Maar daardoor ging hij niet ineens anders schrijven.

De mens is complex

Ness, die Engels studeerde aan de University of California, is zeer maatschappelijk betrokken, hem ongetwijfeld ingegeven door het feit dat zijn vader sergeant was in het Amerikaanse leger en in Vietnam gevochten heeft. Dat hij als tiener diep geraakt was door het afschuwelijke filmdrama van de loopgravenoorlog, *All Quiet on the Western Front* (1930), is veelzeggend. *Het mes dat niet wijkt* en *Zeven minuten na middernacht* getuigen dan ook van een groot psychologisch inzicht en besef van de complexiteit van de menselijke geest. Er zijn geen goede of slechte mensen. Er zijn alleen goede of slechte daden. Ieder mens is een vat vol tegenstrijdigheden. Allemaal hebben we een duistere kant. Dat blijkt zowel uit het handelen van Conor die, geplaagd door de emotionele chaos in zijn hoofd en het monster uit zijn angstdromen, regelmatig door blinde razernij bevangen wordt, als uit dat van Todd. Wanneer hij moet vluchten voor de censuur en het religieus fundamentalisme van de duivelse mannen uit zijn geboortedorp omdat hij nieuwsgierig is naar de ware toedracht van de dood van alle dorpsvrouwen (inclusief zijn moeder), ontdekt hij hoe moeilijk het is het goede te kiezen in een wereld vol ogenschijnlijke chaos.

Fantasie- en ideeënrijk

Die chaos wordt veroorzaakt door 'De Herrie': een fenomeen op 'Nieuwe Wereld' waardoor ieders innerlijke stem voortdurend waarneembaar is voor de buitenwereld, met als gevolg dat het leven 'één grote brij van geluid en gedachten en beeld is'.
'Herrie' is letterlijk en figuurlijk net zo'n fantasierijke vondst als het suggestieve monster in *Zeven minuten na middernacht*. Het is een sterk verhaalidee dat doet denken aan de 'daemon' uit Philip Pullmans *Gouden Kompas*-trilogie, een metafoor voor de menselijke ziel, afgeleid van Socrates' Griekse 'daimonion' (de inwendige stem). Bijzonder is de wijze waarop Ness deze vervolgens verbindt met onze moderne communicatiewereld waarin privacy en waarheidsvinding en -beleving onder druk staan. Ness en Pullman lijken overigens in meerdere opzichten op elkaar, hoe uniek hun vertelstem en poëtische zeggingskracht ook is. Beiden deinzen er niet voor terug je te confronteren met grote, morele vragen over leven en dood en schuld en onschuld. Beiden durven groots en meeslepend te vertellen en gebruiken schaamteloos fantastische ingrediënten als het verhaal daarom vraagt. Pullman schrijft vanuit de overtuiging dat '*stories teach us the morality we live by*'. Ness legt een vergelijkbare ambitie aan de dag: hij vertelt verhalen om je een idee van een andere mogelijkheid, een andere waarheid aan te reiken.
Dat de waarheid wispelturig is weet Ness ook, zo blijkt uit zijn recente sprookjesachtige volwassenenroman *De kraanvogelvrouw* (De Geus). Een verhaal, stelt hij daarin, is geen uiteenzetting over hoe de wereld in elkaar zit. Het is een net waardoor de waarheid wegvloeit. Slechts een klein beetje blijft achter. Precies genoeg om te kunnen leven met het onverwachte. En ja, soms 'jagen en bijten' die verhalen, of 'achtervolgen' ze je, zoals de drie parabels die het monster aan Conor vertelt. Maar het is de enige manier om de echte monsters in ons te verslaan en het leven te kunnen leven. •••

Patrick Ness (1971) is Amerikaan, maar woont sinds 1999 in Londen. Hij studeerde Engelse literatuur, doceerde aan Oxford University en werkte als boekenrecensent. Hij debuteerde in 2003 met *The Crash of Hennington*, een volwassenenroman, maar kreeg bekendheid met de *Chaos*-trilogie (2008). De jongerenserie won meerdere prijzen, waaronder de Guardian Children's Fiction Prize en Carnegie Medal. Laatstgenoemde prijs kreeg Ness ook voor *Zeven minuten na middernacht* (2011), dat is gebaseerd op een verhaalidee van Siobhan Dowd die in 2007 overleed. Beide boeken zijn genomineerd voor de Gouden Lijst. Onlangs verscheen *De kraanvogelvrouw*, een boek voor volwassenen. Ness' boeken verschijnen bij uitgeverij Moon en uitgeverij De Geus.

‘Lekker analoog de fantasie prikkelen’

Klaas van Kruistum (1976) heeft een druk bestaan als presentator van radio- en tv-programma’s, waaronder *Checkpoint*, *Zapplive*, *Rekenkamer* en *Jouw Weekendfinale!* en als vader van vier dochters. Toch ligt op zijn nachtkastje altijd minstens één boek. Als een van de boegbeelden van de vmbo-leescampagne De Weddenschap probeert hij zijn liefde voor verhalen over te brengen op jongeren.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Thea Beckman

‘Het fascinerende van lezen is dat je wordt meegenomen in een andere wereld. Als kind las ik alles wat los en vast zat: *Snuf de hond*, *De Kameleon*, alle Thea Beckmans, de Jan Terlouws. *Pjotr* herinner ik me nog goed, wat een boek was dat. En *Oorlogswinter* natuurlijk. Die man kon schrijven! Ook Thea Beckman is me bijgebleven, zo’n dame die buiten de lijntjes kleurt. *Het Gulden Vlies van Thule* was het mooist, over een eiland waar vrouwen de dienst uitmaken. Ik ben reformatorisch opgegroeid, dus vrij streng in de leer, een voorselectie werd er wel gemaakt. Maar Thea Beckman kon zeker. Het ging er vooral om of er in een boek gevloekt werd. Voor mij moest het altijd over geschiedenis gaan. Heel graag las ik ook K. Norel, dat was zo’n heel degelijke rakker, met boeken over zeevaarders en soldaten. *Engelandvaarders*, *Michiel Adriaanszoon de Ruyter*, *Stuurman Aart*, ze staan hier nog steeds in de kast. Geen idee meer hoe ik eraan kwam, ik denk dat ik die via de basisschool heb gekregen. Of voor mijn verjaardag. In de omgeving waar ik opgroeide waren dat dé verjaardagscadeautjes.’

Eierdozen en akoestiek

‘Op de middelbare school werd het lezen minder, de radio kwam in mijn leven. Een vriendje nam mij na schooltijd mee naar de lokale omroep: een radiostudio in de kelder van een flat. Eierdozen tegen de muur voor optimale akoestiek, een enorme mengtafel met heel veel knopjes – ik was op slag verliefd. Vanaf mijn vijftiende begon ik zelf bij de lokale omroep. Eerste deed ik alleen techniek, later ook presentatie. Dat begon met kinderprogramma’s. ‘Nieuws uit de natuur’ was

de eerste rubriek die ik ooit voor de radio heb voorgelezen. De verhalen bleven. Toen ik net was begonnen met radiomaken, had ik een soort soaprubriek. Ik liet een aantal audiofragmenten horen – een basketbal, rinkelend glas, een auto – en luisteraars moesten het verhaal dan afmaken. De volgende zondag werd het mooiste verhaal voorgelezen in de studio. Verhalen zijn prettig om naar te luisteren, ze doen iets met je. Op het moment dat je ergens woorden aan geeft, gaat het leven. Zo ervaar ik dat nog steeds. Laatst zag ik die documentaire over de wielerploeg, *Nieuwe Helden*. In de onderlaag wordt het verhaal verteld van een nieuwe generatie wielrenners die besluit hun sport helemaal anders uit te oefenen – zonder doping. In zo'n verhaal ga je mee, het stemt tot nadenken.'

Bizarre plekken

'Ook in mijn werk zijn verhalen belangrijk. In *Helden en Herrieschoppers*, dat ik presenteerde met Anne-Mar de Zwart, vertelden we verhalen uit de geschiedenis. Over Michiel de Ruyter, Johan van Oldenbarnevelt, Sint Franciscus. Historische figuren die nog steeds een impact hebben op de wereld van nu. In *Bestemming onbekend* maakten we onze eigen verhalen. Het was een gek avontuur waarin jonge mensen gedropt werden in een wereld die ze niet kenden. Tussen de sekstoeristen in Angeles City, de sloppenwijken van Lima. Door die bizarre plekken te bezien door de ogen van jonge mensen, geef je de mensen daar een gezicht. Als je kennismaakt met mensen die op een vuilnisbelt wonen, tussen de stinkende rotzooi waar je niet eens naar adem durft te happen, leert dat je iets over hoe we naar dingen kijken. Ik ben dan weer heel blij dat ik een bank heb en een koelkast.'

Joe Speedboot

'Het zit 'm erin dat ik een druk bestaan heb, dat ik soms weinig tijd neem om te lezen. Net als elke werkende ouder plof ik neer om tien uur, blij dat alles weer is afgerond. Vaak blijft het bij kranten en tijdschriften. Maar op vakantie gaan er vijf, zes boeken mee. Dan laat ik mijn digitale wereld even achter me. Lekker de fantasie even analoog prikkelen! *Joe Speedboot* van Tommy Wieringa is een van mijn favorieten. Dat was vanaf bladzijde één raak, alsof iemand je een klap in je gezicht geeft. Dat boek maakt iets los. Hetzelfde had ik met *Extreem luid en ongelofelijk dichtbij* van Jonathan Safran Foer. Ook zo'n boek dat compleet anders en onverwacht is. Die schrijver neemt bladzijden lang om schetsjes van een plattegrond neer te zetten. Prachtig. *De zonderlinge avonturen van het geniale bommenmeisje* van Jonas Jonasson was ook een voltreffer. Rijk geschreven, het waaiert alle kanten uit, net als *De honderdjarige man die uit het raam klom en verdween*. De film viel me tegen. Weer een bewijs dat je eigen fantasie het zoveel beter doet. Die man had in mijn hoofd een gezicht gekregen en de film klopte niet met dat beeld. Als je leest, raakt dat aan andere dingen die je al weet, die je hebt gehoord of gezien. Het is mooi dat je met elk boek dat je leest weer voortborduurt op je eigen herinneringen.
Daarom ligt er altijd een boek op mijn nachtkastje, ook al is het leestempo laag. Nu is dat *Stoner* van John Williams, gekregen van een vriend. Ik heb veel lezende vrienden, sommige zijn van die intellectuele types, die komen met zo'n serieuze pil aanzetten. Als ik de tijd neem om te lezen, dan word ik altijd blij. Het is goed om dat te beseffen. Daarom doe ik mee aan De Weddenschap. Als aanmoediging voor jonge mensen om het ook te doen.'

W.G. van der Hulst

'Druk of niet, voor voorlezen nemen we altijd de tijd hier. Mijn oudste dochter is tien, de jongste twee, dus dan komt er van alles uit de kast, van *Jip en Janneke* tot *Weltrusten... Kleine Beer*. Ken je dat boek? Over Grote Beer die 2400 pogingen doet om Kleine Beer in slaap te laten vallen. Te truttig voor woorden, het is helemaal Walt Disney. Maar het past zo helemaal bij het moment: nachtlampje aan, kinderen onder de dekens. Met je zoetgevooisde stem laat je de takken ritselen, de bladeren ruisen. Ze worden helemaal chill, en vervolgens gaan ze lekker tukken.
Mijn vrouw werkt in het onderwijs, die weet altijd precies de goeie boeken te kiezen. Soms pak ik ook een klassieker van vroeger, W.G. van der Hulst bijvoorbeeld. Die boeken waren ervoor gemaakt om lekker smeuïg voor te lezen. Natuurlijk is het ouderwets en gaat hij over de top met al die accentjes. Maar het theater dat erin zit... Geweldig! Dat werkt nog steeds. Je kunt een showtje maken als je voorleest.' •••

FOTO JØRGEN KOOPMANSCHAP

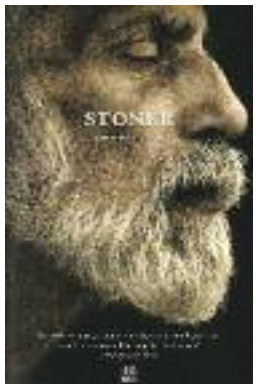

‘JONGE KINDEREN ZIJN BEELDDENKERS’

EEN KIJKJE IN HET ATELIER VAN HENRIETTE BOERENDANS – Op de bovenste verdieping van haar huis in de Amsterdamse Helmersbuurt staat de vijfhonderd kilo zware etspers van Henriette Boerendans, waarmee ze afdrukken maakt van dieren, landschappen en letters. De robuuste houtsneden in haar prentenboek *Nul is een raar getal* werden dit jaar door de Penseeljury onderscheiden met een Vlag & Wimpel.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Ambachtelijker kan een atelierruimte haast niet voelen. Stapels plankjes, verfresten op de vloer, blikken met drukinkt en op een verstevigd podium die enorme houtpers. Er moest een constructie van dwarsbalken aan te pas komen om te voorkomen dat hij door de vloer zou zakken. ‘De pers is gedemonteerd en in vijf stukken naar boven getakeld. Van de fabriek mag ik nooit meer verhuizen, ze braken hun rug erop,’ vertelt Boerendans.

Triplex met houtnerf

De basis van de houtsnedetechniek is simpel, laat ze zien. Triplex plankjes, een set gutsen, rollertjes, een lap en terpentine – dat is het. Maar Boerendans houdt van veelkleurendrukken en dat vergt tijd en geduld. De coverillustratie die ze voor dit nummer van *Lezen* maakte, bestaat uit acht kleuren en bijna dubbel zoveel drukgangen. ‘Eerst werk ik met een effen achtergrondkleur, in dit geval rood. Daarna komt de rest, in verschillende lagen. Sommige kleuren haal ik wel drie keer door de pers. Lichte kleuren doe ik met de hand, door druk uit te oefenen met een lepel. Als een kleur te fel is, ben ik bang om hem te verpesten. Als je te veel geeft, zie je de houtnerven niet meer.’

Spiegelbeeld

In spiegelbeeld denken gaat op den duur vanzelf, legt ze uit. En het maken van een serie houtblokken die naadloos op elkaar aansluiten is ook routine. Boerendans doet al twintig jaar lang niet anders. De liefde bloeide op in het derde jaar van de academie, waar ze kennismaakte met grafiek. ‘Ik heb daarna nooit meer iets anders gedaan. Toen ik pas was afgestudeerd, was het moeilijk om ervan te leven, ik reisde de hele zomer langs campings en pretparken om portretten te tekenen. Kijkduin, Bakkum, Duinrell – elke dag ergens anders, zeven kindergezichten op een avond. Het geld spaarde ik.’

Dierenprentenboek

Na haar dertigste begon de kunst iets op te leveren en kwamen er verkoopexposities en opdrachten. De jaren negentig was een gouden tijd voor grafiekkunstenaars, beseft ze achteraf. Toen ze kinderen kreeg, kwam er iets anders op haar pad: het dierenprentenboek. Behalve de illustraties schrijft ze ook zelf de tekst. ‘Ik heb mezelf tot taak gesteld om helder te zijn. Je moet alles kunnen begrijpen, zelfs als je niet kunt lezen. Vandaar die voetsporen, waarmee je kunt meetellen. Wij duwen kinderen al heel vroeg richting taal. Maar van nature zijn het beelddenkers.’ Boerendans voedt hun verbeelding met robuuste beelden van vogels, dassen, ijsberen, olifanten en tijgers. Inspiratie genoeg, zelfs in Amsterdam. ‘Achter ons huis staat een esdoorn, daar strijken vaak groenehalsbandparkieten neer, op zoek naar eten. En iedere zomer kampeer ik met mijn kinderen vijf weken in Woold in de Achterhoek, op een geitenboerderij. Daar graven de mollen onder je tent en we zagen een keer een dassenechtpaar in Duitsland, net over de grens. Als je maar geduld hebt, zie je de ree en de haas vanzelf voorbij komen.’ •••

UIT: *Nul is een raar getal*

UIT: *Raaf, ree, lees je mee?*

Henriette Boerendans (Delft, 1966) volgde de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag. Sinds 1994 exposeert ze regelmatig in galeries in binnen- en buitenland. Ze werd tweemaal genomineerd voor de Nederlandse Grafiekprijs, in 1998 en in 2002. Via een expositie in het Singermuseum in Laren, waarvoor ze een serie dierenhoutsneden had gemaakt, rolde ze de kinderboekenwereld binnen. In 2009 debuteerde ze met *Aap Beer Cheeta* bij Nieuw Amsterdam. Het werd lovend ontvangen. In 2011 volgde *Raaf, ree, lees je mee?* bij uitgeverij Gottmer, een eerste leesboek over dieren. Haar telboek *Nul is een raar getal* (2013) kreeg dit jaar een Vlag & Wimpel van de Penseeljury vanwege het volstrekt eigen en unieke karakter.

boerendans.com

FOTO ELSBETH TIJSSEN

WIE **MEER** LEEST, WORDT **BETER** IN TAAL

TAALBELEID OP HET VMBO – Hoe hangt de vlag erbij op het gebied van taal en lezen in het vmbo? Daar is nog een wereld te winnen, denkt Kees Broekhof, consultant bij Advies- en onderzoeksbureau Sardes: 'Ik hoop dat we over vijf jaar kunnen vieren dat alle vmbo-scholen een taalbeleid hebben ontwikkeld waarin vrij lezen prominent aanwezig is.'

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Vijftien jaar geleden werd het vmbo, voluit het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs, bedacht en ingevoerd door het kabinet-Kok. Deze innovatieve onderwijsvorm met vier leerwegen – uiteenlopend van sterk beroepsgericht tot meer theoretisch – zou de aansluiting op het mbo en de havo moeten gaan verbeteren. Tegenwoordig bezoekt vijftig procent van alle leerlingen in het voortgezet onderwijs het vmbo. Met wisselend succes. Het aantal zwakke vmbo-tl-opleidingen (de theoretische leerweg) is het afgelopen jaar gestegen, constateerde de onderwijsinspectie onlangs. Veel leerlingen, met name die in het beroepsonderwijs, kunnen niet goed genoeg lezen en schrijven, stromen af naar een lager niveau of verlaten school zonder diploma.

Schaalvergroting

In opdracht van Kunst van Lezen voert Broekhof sinds 2011 de Monitor Bibliotheek *op School* uit, waarbij leesgedrag van leerlingen en leesbevorderend gedrag van leraren in kaart wordt gebracht. In de monitor voor het basisonderwijs zitten inmiddels zeventigduizend leerlingen, zevenduizend leerkrachten en zevenhonderd leesconsulenten, aantallen waar Maurice de Hond jaloers op zou zijn, denkt Broekhof. In 2013 startte een pilot bij 953 vmbo-leerlingen. Daaruit blijkt dat veel vmbo-leerlingen (zestig procent) lezen niet leuk vinden, ruim twintig procent van hen vindt het zelfs vervelend. Dat sluit aan bij de bevinding dat op het vmbo de taalbeheersing achterblijft bij leerlingen die andere vormen van onderwijs volgen. Broekhof: 'De typische vmbo-leerling komt binnen met een taalbeheersing die onder het gemiddelde ligt. Op de basisschool heb je nog te maken met een gemêleerde groep. Veel kinderen vinden lezen leuk, sommige minder en een kleine groep leest niet of nauwelijks. Een groot deel van die laatste groep komt op het vmbo terecht. Dat is dus een schaalvergroting van problematiek.'

Effectieve maatregelen

Helaas slagen de meeste scholen er niet in om tijdens de opleiding het patroon van leesachterstand te doorbreken. 'Aan de ene kant is het een moeilijke groep leerlingen,' onderkent Broekhof. 'Velen van hen lezen niet graag. Aan de andere kant biedt zo'n min of meer homogene groep ook kansen. Je kunt leerlingen als groep blootstellen

aan dezelfde interventie. De oplossing is minder ingewikkeld dan vaak wordt gedacht: zorg dat ze lezen weer leuk gaan vinden. Met een structureel beleid rond vrij lezen en vrijetijdslezen valt er veel te verbeteren. Wie meer leest wordt beter in taal. Dit klinkt niet alleen logisch, het is ook echt zo. Meer lezen heeft een bewezen positief effect op woordenschat, spelling, grammatica, begrijpend lezen en schrijven. Het is een van de meest onderschatte effectieve maatregelen die scholen kunnen treffen om taalachterstand te bestrijden.'

Reisbureau

In de brochure *Meer lezen, beter in taal – vmbo* wordt uit de doeken gedaan hoe maatregelen als voorlezen en stillezen succesvol geïntegreerd kunnen worden in het vmbo-onderwijs. Broekhof: 'Er is een breed pakket aan maatregelen mogelijk. Door vrij lezen structureel in te roosteren. Door te zorgen voor een goed uitgeruste mediatheek met een breed aanbod, waar ook tijdschriften, strips, kranten, en non-fictie deel van uitmaken. Door de openbare bibliotheek een rol te geven in het voeden van die mediatheek. Het gebeurt wel dat mediatheken worden bemand door ex-reisbureaumedewerkers! In de bibliotheek werken vaak de mensen die specialistischer zijn opgeleid. Het is ontzettend belangrijk dat die twee gaan samenwerken. Ook binnen de school moet er meer samenwerking zijn, bijvoorbeeld door lezen te bevorderen binnen de zaakvakken. Dat de mediathecaris meedenkt met de docent: hoe kan ik jouw les maatschappijleer meer inhoud geven?'

FOTO JØRGEN KOOPMANSCHAP

Leesplezier

Cruciaal is dat de schoolleiding achter het beleid gaat staan, weet Broekhof. 'Als de directie het belang inziet van vrij lezen, het in het taalbeleid opneemt, is er hoop. Het repareren van achterstanden, bijvoorbeeld door steunlessen Nederlands, dat is de harde kant van het taalonderwijs. Daarnaast hebben we die andere lijn nodig: het stimuleren van vrij lezen en het bevorderen van leesplezier. Als dat wordt gefaciliteerd, als daarvoor ruimte wordt gemaakt in het beleid, is er kans van slagen. Je kunt daarvoor niet afhankelijk zijn van een of twee enthousiastelingen binnen een school, dan blijft het dweilen met de kraan open.'
Die tweede beleidslijn, gericht op het vergroten van het leesplezier, zou een plek moeten krijgen op iedere school. Broekhof: 'Door leerlingen te stimuleren op zoek te gaan naar wat ze zelf leuk vinden om te lezen, wordt de taalontwikkeling in de volledige breedte ontwikkeld. Dan krijg je als leerling de gelegenheid taalvaardigheden integraal te oefenen. Terwijl je iets doet wat je leuk vindt, gebeurt er van alles wat goed voor je is.'

Taalbeleid

In de praktijk wordt het belang van leesbeleid helaas vaak nog ernstig onderschat. Broekhof: 'De onderwijsinspectie heeft geconstateerd dat de meeste vmbo-scholen niet eens een taalbeleid hebben. Dat is toch onbegrijpelijk? Dit zijn juist de leerlingen die te kampen hebben met taalproblemen, problemen in woordenschat, in begrijpend lezen en dan tref je daar geen maatregelen voor. Wij hopen met Kunst van Lezen om mensen te doordringen van de noodzaak en het belang van een uitgebreid taalbeleid.'
Voor veel openbare bibliotheken staat dit punt hoog op de agenda, weet Broekhof. 'De stap is nu aan de scholen om aan te sluiten. De eerste succesverhalen zijn al binnen. Vmbo-scholen die een uur per week vrij lezen integreren in hun lesrooster, zien de taalprestaties stijgen. Ik ben erg optimistisch over de resultaten.' •••

Op kunstvanlezen.nl is de brochure *Meer lezen, beter in taal – vmbo. Effecten van lezen op taalontwikkeling*, in opdracht van Kunst van Lezen geschreven door Kees Broekhof, gratis te downloaden.

Expertmeeting Lezen in het vmbo

Afgelopen voorjaar organiseerden Stichting Lezen en het Instituut voor Taalonderzoek en Taalonderwijs (ITTA) de expertmeeting 'Lezen in het vmbo' waar werd besproken hoe leraren, (school)bibliotheekmedewerkers, opleiders en onderzoekers beter samen kunnen werken aan goed leesonderwijs. PvdA-Kamerlid Tanja Jadnanansing kon niet live aanwezig zijn, maar hield vanaf het scherm een vurig pleidooi voor meer leestijd in het vmbo.
De politica geeft elke vrijdag les op een vmbo-school en hoort dan leerlingen zeggen dat ze op school niet genoeg tijd krijgen voor lezen. 'Ook docenten lijken het belangrijk te vinden. De vraag is dus waarom het te weinig gebeurt.' Jadnanansing nodigde alle aanwezigen uit om haar vooral te laten weten wat er nodig is om goed leesonderwijs in het vmbo mogelijk te maken. 'Ik kan niet beloven alles uit te voeren, maar laat mij uw ambassadeur zijn. Als jongeren zeggen "mogen we er meer van", dan moeten wij ervoor gaan.'
Het complete verslag van deze expertmeeting, geschreven door Bea Ros, is te vinden op lezen.nl/lezen-in-het-vmbo-2014

Laat vmbo'ers lezen!

Op 10 november start het unieke project Stap op de Rode Loper! met een evenement in het Amsterdamse Science Center NEMO.
Het wordt een dynamische dag met populaire schrijvers en verhalenvertellers, rap en poëzie, workshops en film.
Het project maakt vmbo-leerlingen van de bovenbouw enthousiast voor lezen.
Meer informatie: Stichting Samenleving en Kunst Amsterdam, info@stapopderodeloper.nl.

UITGELICHT – NAJAAR 2014

Aftrap voorleesservice

Het doel van de campagne Vaders Voor Lezen is om vaders meer te betrekken bij de leesopvoeding van kinderen, en (groot)vaders te stimuleren meer voor te lezen. Zo moedigt Vaders voor Lezen ook vaders via bedrijven en organisaties aan met een speciale voorleesservice. Op vrijdag 12 september, tijdens de Week van de Alfabetisering, vindt bij BP Nederland de aftrap plaats van de voorleesservice, in aanwezigheid van leden uit het Vaders Voor Lezen-elftal en het bedrijvenelftal. Organisaties die zich voor de voorleesservice aanmelden, ontvangen iedere maand digitaal voorleesmateriaal; leuke, afwisselende en spannende verhalen die per e-mail of via intranet onder alle vaders (en natuurlijk ook moeders, opa's en oma's) die in de organisatie werken verspreid kunnen worden.
Opgeven voor de voorleesservice kan via Stichting Lezen en Schrijven (fleur@lezenenschrijven.nl)

>>> **vadersvoorlezen.nl/bedrijven**

BoekStart Vader Voorleesrecord

Op vier zaterdagen in september 2014 organiseert de Leescoalitie een BoekStart Battle voor vaders. Vorig jaar werd een record gevestigd met voorlezen aan baby's, dit jaar is het de beurt aan vaders om het voorleesrecord te verbreken. Elke deelnemende bibliotheek probeert zoveel mogelijk vaders met hun baby of peuter naar de bibliotheek te krijgen. Een bekende vader uit het Vaders Voor Lezen-elftal leest voor; voorafgaand krijgen de deelnemers een workshop voorlezen en zetten ze hun handtekening onder een Voorlees Convenant. De bibliotheek met de meeste handtekeningen vestigt het BoekStart Vader Voorleesrecord. Zie voor een overzicht van deelnemende bibliotheken:

>>> **vadersvoorlezen.nl**

Nationale voorleeslunch

Op woensdag 1 oktober 2014, Internationale Ouderendag, vindt de tweede editie plaats van de Nationale Voorleeslunch. Bekende en onbekende Nederlanders lezen die dag voor aan ouderen. 1 oktober is tevens de eerste dag van de Kinderboekenweek – een mooie aanleiding om op deze dag een feest voor jong en oud te organiseren door bijvoorbeeld kinderen van de lokale basisschool te laten voorlezen aan ouderen. Bibliotheken zijn van harte uitgenodigd om ook een Voorleeslunch te organiseren in een zorginstelling in hun regio of in de bibliotheek en kunnen een gratis digitale toolkit opvragen via mbolt@lezen.nl.

Vaders en Zonen-tournee

Gemiddeld bezoeken meer vrouwen dan mannen de bibliotheek en lezen vrouwen meer dan mannen. In het kader van Vaders Voor Lezen streeft de Leescoalitie ernaar om aan zoveel mogelijk vaders én zonen te laten zien dat het aanbod van de bibliotheek wel degelijk interessant is voor mannen.
Bij de Vaders en Zonen-tournee wordt een non-fictieboek over een 'mannelijk' thema gekoppeld aan een fictieboek over hetzelfde onderwerp. Zo gaan Edward van de Vendel (schrijver van onder meer non-fictie-titels over Ajax) en Gerard van Gemert (schrijver van de succesvolle fictiereeks *Voetbalgoden*) met elkaar en het publiek in gesprek en lezen ze voor uit hun boeken. De tournee reist in oktober langs bibliotheken.

>>> **vadersvoorlezen.nl**

De Leescoalitie